БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫНАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилеттинген.

1952 март 1 СУББОТА № 42 (2472)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БӨ ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Н. В. Гогольдуң өлген хүнүнден бээр чүс чыл болганынга (1 арын).

Часкы тарылгага бүгү тала-биле белеткенир (1 арын).

ВКП(б) Кызыл хооркомунуң сески пленуму (2 арын).

К. Эмер-Сарыг—Ада-иелер хуралы (2 арын).

Итали Чазакка Совет Чазактың нотазы (2 арын).

1951 чылда колхозтар ажылының түннелдери болгаш 1952 чылда көдээ ажыл-агыйның улам ыңай көдүрлүүшкүнүнүң талазы-биле соруулгалар дугайында (2 арын).

Н. Допаа.—Күш ажылдың организациязын бедидер (3 арын).

Х. Биче-оол.—Отчёт-сонгулдалыг хуралдан илерээни (3 арын).

Д. Бочаров.—Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Большевикчи шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди бүгү хемчеглер-биле нептередир

Шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел болза, совет ниитилелдің хөгжүлдезиниң шимчедикчи күжү. Четпестерни шиитпирлии-биле үзүткап, эрги болгаш чыдып калган чүүлдерни ажып эртип, чаа, мурнакчы, депшилгелиг чүүлдерже баарының оруун салырының талазы-биле шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел большевик партияның күчүлүг чепсээ болуп турар.

«Эрги болгаш чаа чүүлдерниң аразында, өлүп бадып турар болгаш төрүтүнүп, тыптып турар чүүлдерниң аразында демисел—бистің хөгжүлдевистің үндезини ол. Большевикчи ёзу-биле боттарывыстың ажылывыста четпестерни болгаш чазыларны ажыы-биле болгаш ак-сеткилдиивис-биле айтып, илерегпес болзувуса, бурунгаарлаар орукту боттарывыс-ла дуглап турганывыс ол болур. А бистер бурунгаар шимчээрин күзеп турар болгай бис. Ынчангаш бурунгаар шимчээр күзелдиг болганывыс ужурундан бистер боттарывыстың эң чүгүла соруулгаларывыстың бирээзинге ак-сеткилдиг болгаш революсчу бот-шүгүмчүлелди салыр ужурлуг бис. Ол чокка бурунгаар шимчээшкин чок. Ол чокка хөгжүлде-даа чок»—деп эш Сталин өөредип турар.

Бистің ажылывыска шүшпеп чорукту үзүткап, бистің ажылывыска болгаш тургузуушкунувуска хүн келген тудум-на чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алырынга шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел эргежок чүгүла болуп турар. Бистер партия ажылында четпестерни илередип, үзүткап тургаш, боттарывыстың бурунгаар шимчээшкинивистің чаа үндезиннерин тып ап турар бис. Оон-биле кады шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел болза, кадрларны, коммунистерни болгаш бүгү ажылчы чоннарны шын, большевикчи ёзу-биле өөредириниң болгаш кижизидериниң эргежок чүгүла үүлү болуп турар.

Большевикчи шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди дидими-биле нептередирин, сеткил оожургаар, тайбынзыраар болгаш менээргенир чоруктарны болдурбазын ВКП(б) ТК-зы болгаш бистің партияның баштынчызы эш Сталин өөредип турар. Шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди ажылга доктаамал арга кылдыр ажыглап, ону калбаа-биле сайзырадырының аргазын тургузары партия организацияларындан негетинип турар.

Совет тургузугнуң амыдырал үндезини болур коммунистиг партияның шүгүмүн, оон политиказын бүгү совет улус чаңгыс эп-сеткилдиг, изии-биле деткип турар. Оон ужурундан кандыг-даа ажылдың чедиишкинниг болуру хамыктың мурнунда организакчы ажылдан, партияның шүгүмүн амыдырал кырынга боттандырары дээш демиселди организастаарындан, кижилерни шын шилиириндан, удуртур органнарның шиитпирлериниң күүсетинин турарын хыналдазын чорудуп болур.

Партия эге организацияларының болуп эрткилээн отчёт-сонгулдалыг хуралдарынга болгаш партияның районнар конференцияларынга коммунистер ажылда четпестерни чидии-биле шүгүмчүлеп, партия организацияларының, райкомнарының, хооркомунуң ажылын экижидериниче угланган дыка хөй үнелиг саналдарын кылганнар. Чижээ: Кызыл МТС-тің коммунистери станцияның администрациязының ажылынга партия организациязының талазындан хыналданы багай боттандырып турарын илереткеннер. Коммунистерниң хуралы кончуг багай эртип, идейлиг деңнели куду болуп турар деп национал хөгжүм шии театрынга болган отчёт-сонгулдалыг хуралдан демдеглээн. Ол ышкаш хуралдарга шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел нептереңгей эвес болуп турган. Партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажылды ВКП(б) Таңды райкому багай тургускан деп ол районнуң партия конференциязынга коммунистер шүгүмчүлээннер. Ол ышкаш Барыын-Хемчик районнуң партия конференциязынга — партия райкому болза, политиктиг ажылдың ажыл-агый айтырыы-биле шын холбаштырылгазын сула чорудуп турган деп демдеглээн. Ол-ла райком коммунистерниң болгаш совет интеллигенцияның идея талазы-биле кижизидилгезин багай удуртуп турган деп коммунистер шүгүмчүлеп тургачнар.

Ниити хуралдарны, райкомнарның партия активтерин болгаш пленумнарын үргүлчү чорудуп, аңаа хүнбүрүнүң чүгүла айтырыгларын чугаалажып, ажылда четпестерни шүгүмчүлээри болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартыры дээрге, партия организацияларынга шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырының эргежок чугула үүлү болур. Ынчангаш партия организацияларының удуртукчулары коммунистерни болгаш ажылчы чоннарның шүгүмчүлелдерин кичээнгейи-биле дыңнап, өөренип көрбүшаан, шүгүмчүлелдің болгаш бот-шүгүмчүлелдиң деннелин бедидеринге бүгү хемчеглер-биле дузалап, оон боттуг болуру дээш демисежир хүлээлгелиглер.

Шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди нептередип, деткиири дээрге-ле, шүгүмчүлелчи саналдарны чүгле сөс кырынга хүлээп ап, миннири ол эвес. Кол-ла чүүл болза, ол шүгүмчүлелди большевикчи ёзу-биле көрүп, шүгүмчүлел-биле илерединген четпестерни үзүткаарының талазы-биле чогуур өйүнде ажылхерекчи хемчеглерни алыры, ажылдың ниити экижидилгезин ыяавыла чедип алыры болур. Шүгүмчүлел болза, шын-дыр деп ону знаа-ла сөс кырынга хүлээп алыры болгаш четпестер-биле демисежириниң боттуг хемчеглерин албас болза, шүгүмчүлелди кызыгаарлаарының бир хевири ол болур.

Бир эвес шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел бодунуң соруулгазын чедип ап, улам нептерезин дээр болза, оон сайзыралынга моондактап, шаптыктаар чүүлдер-биле шиитпирлиг демиселди чорудар ужурлуг. Партия организациялары болза, шүгүмчүлелди хүлээп ап, оон айыткан четпестерин шалыпкыны-биле үзүткаарының хемчеглерин озал чокка алыр хүлээлгелиг.

Политиктиг ажылдың деннелин бедидип, большевикчи шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди бүгү хемчеглер-биле нептередип тургаш, партия организациялары ажылчы чоннарның массалары-биле боттарының харылзаазын улам-на быжыглап, бистің чуртувуска коммунизмни тургузарының соруулгаларын шиитпирлээринче оларны улам-на чедиишкинниг мобилизастаар аргалыг болурлар.

Областың колхозтар даргаларының чөвүлел хуралы

Февраль 29-та, Кызыл хоорайның Сталин аттыг Культура Бажынынга областың колхозтар даргаларының чөвүлел хуралы ажытынган. Чөвүлел хуралда бүгү колхозтар даргаларындан аңгыда, ВКП(б) райкомнарының секретарларының хөй нуруузу, чамдык райкүүскомнар даргалары, районнарның көдээ ажыл-агый килдистериниң эргелекчилери, көдээ болгаш колхоз тудуунуң килдистериниң эргелекчилери, МТС-тер директорлары, көдээ ажыл-агыйның кол специалистери — агрономнар, зоотехниктер, эмчилер олуржуп турар.

Чөвүлел хуралды ажылчы чоннарның депутаттарының Тыва область Совединин күүсекчи комитединин даргазының оралакчызы эш Э. М. Суровцев ажыткан.

Хуралдың ажылчын президиумун соңгаан соонда, чөвүлел хуралдың хүндүлүг президиумунге эш Сталинны баштадыр ВКП(б) ТК-ның Политбюрозун динмиттиг адыш чазааашкыны-биле соңгаан.

Колхозтар даргаларының чөвүлел хуралынга 1951 чылда колхозтарның ажылының түннелдери болгаш 1952 чылда көдээ ажыл-агыйның улам ыңайгы көдүрлүүшкүнүнүң талазы-биле соруулгаларны чугаалажып турар. Бо дугайында көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң начальниги эш И. И. Цевменко илеткел кылган.

Чөвүлел хурал ажылын бо хүн үргүлчүлеп турар.

Н. В. Гогольдуң өлген хүнүнден бээр чүс чыл болганынга

Улуг-Хем районда

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районнуң партия, комсомол органнары орус улустуң улуг чогаалчызы Н. В. Гогольдуң өлгенинден бээр 100 чыл болган оюн демдеглээр дугайында элээн белеткелдерни чорудуп турар. ВКП(б) райкомунуң агитас-пропаганда килдизи, парткабинет болгаш комсомол райкому сөөлгү үеде районнуң колхозчу суурларының чурттакчыларынга, школаларга болгаш албан организация черлеринге Н. В. Гогольдуң дугайында 22 катап лекцияларны кылган.

Улуг чогаалчының чогаалчы ажыл-чорудулгазының болгаш амыдыралының дугайында номнарны база оон кол чогаалдарын районнуң библиотеказында делгээн. ВКП(б) болгаш комсомол райкомнарындан бир культбригаданы тургускан, ол бригада марттың 4-ке чедир чамдык колхозтар болгаш сумулар төвүнге Гогольдуң дугайында таныдылга ажылын чорудар.

Шагаан-Арыг хоорайның орус болгаш тыва ортумак школаларының өөреникчилери Н. В. Гогольдуң чогаалдарындан үзүндүлерни белеткеп, оон өлген хүнүнде хоорайның чурттакчыларынга көргүзер деп белеткенип турар.

Кызылдың № 2 школазында

Кызылдың № 2 ортумак школазының өөреникчилери улуг орус чогаалчы Н. В. Гогольдуң өлгенинден бээр 100 чыл болур оюнга белеткел ажылдарын чорудуп турар. Ол тураскаалдыг хүнге таварыштыр тус-тус класстар аайы-биле улуг чогаалчының өлүм чок чогаалдарының ишитинден шии көргүзүглериниң талазы-биле үзүндүлерни болгаш чечен номчулгаларны школаның кежээзинге белеткеп турар.

9 «б» болгаш 9 «а» класстарның өөреникчилери Н. В. Гогольдуң «Ревизор» деп комедиязындан үзүндүнү кежээге белеткеп турар. Ында кол рольдар болур Хлестаковтуң болгаш оон идегелдиг чалчазы Осиптиң рольдарында Юндеш-оол болгаш Болунай олар белеткенип турар. Он классчылар улуг чогаалчының «Өлүг сүнезиннер» деп шүлүглелинден үзүндүнү кежээге белеткеп турар.

Сески классчылар «Иван Иванович-биле Иван Никифорович канчаар бакташканнарыл?» деп тоожузундан үзүндүнү белеткеп турар.

Улуг чогаалчының хүнүнге школачы чурукчулар база-ла белеткенип турар. Тоску класстың өөреникчизи Торлук Н. В. Гогольдуң портредин бижип турар. Ол ышкаш сески класстың өөреникчизи Ооржак Т. Баир «Өлүг сүнезиннерде» Чичиковтуң дүрзү хевирин бижип турар.

Н. В. Гогольдуң кежээзин эртирер залды Гогольдуң, Чернышевскийниң болгаш өске-даа орус критиктериниң цитаттарын ушта бижээн плакаттар болгаш портреттер-биле шимеп турар. Школаның «Кадр» деп хана солунун ол хүнге таварыштыр көрүштүг кылдыр үндүрери-биле тоску класстың өөреникчизи Сат Николай чуруп белеткеп турар, ол ышкаш ол хүн бүгү класстарның хана солуннары үнер.

Улуг орус чогаалчының хүнүн таварыштыр школада бүгү белеткел ажылдарын тус-тус класстарның удуртукчу башкылары-биле кады школаның литература башкызы Мария Александровна Титова удуртуп турар.

Таңды районнуң хөй-ниити организациялары гогольчу хүннерге

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Таңды районнуң партия, совет болгаш хөй-ниити организациялары улуг орус чогаалчы Н. В. Гогольдуң өлгенинден бээр 100 чыл болур оюн демдеглээри-биле ол тураскаалдыг хүнге белеткел ажылдарын чорудуп турар.

Политиктиг болгаш эртем билиглерин нептередириниң Бүгү-эвилел ниитилелиниң районда салбыры көдээде илеткелчилерге болгаш агиаторларга дузаламчы кылдыр «Н. В. Гоголь—улуг патриот», «Улуг орус чогаалчы Н. В. Гогольдуң амыдыралы болаш чогаал-ажылы» деп темаларлыг лекция материалдарын чорудуп берген.

Ол тураскаалдыг хүнде район төвүнүң чурттакчы чоннарынга Бай-Хаакта ортумак школаның литература башкызы эш Бычкова «Улуг орус чогаалчы Н. В. Гогольдуң амыдыралы болгаш чогаал ажылы» деп илеткелди кылыр. Ол-ла илеткелди Будённый аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүннеринге ВКП(б) райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи эш Шабаганов кылыр. Ол ышкаш «Элегес» совхозтуң ажылчын, албан хаакчыттарынга илеткелди ында школа эргелекчизи эш Исаева, Балгазын суурнуң чурттакчы чоннарынга илеткелди ында школа директору эш Уткин кылыр. Улуг орус чогаалчының дугайында илеткелдер, беседалар болгаш номчулгалар колхозтарда, көдээ сумуларда, бүдүрүлге, школа өөредилге, албан организация черлеринде шагда-ла чоруп эгелээн.

Улуг чогаалчының хүнүн таварыштыр Бай-Хаакта ортумак школаның башкылар коллективи Н. В. Гогольдуң чогаалдарындан алган үзүндүлер-биле улуг концерт тургузарын белеткеп турар. Ол ышкаш районнуң культура бажынының болгаш көдээ клубтарның чанында боттывынгыр уран-чүүл бөлгүмнери бэза ындыг концерттерни тус-тус белеткеп турар.

Парткабинетте, районнуң культура бажыңында, көдээ клубтарда, номчулга бажыңнарында болгаш библиотекаларда улуг орус чогаалчының амыдыралын болгаш ажыл-чорудулгазын көргүскен фото-чуруктарның, номнарның болгаш плакаттарның делгелгелерин тургускан.

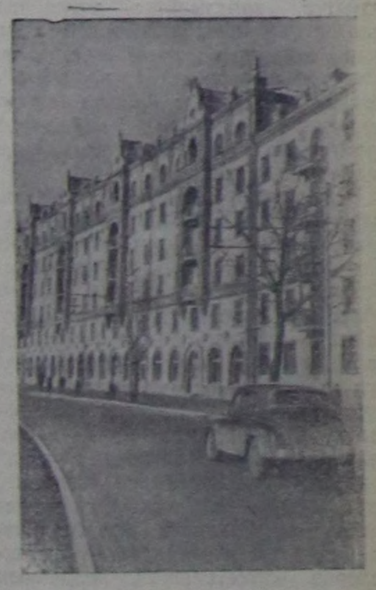

ДНЕПРОПЕТРОВСК. Ол хоорайның чуртталга фондузу эрткен чылын 135 муң квадрат метрге көвүдээн. Бо чаа чылда чуртталга бажынчарының тудуушкуну база-ла чедиишкиннир чоруп турар. Чоокта чаа машина тудуушкунунуң заводунуң ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыттарының 74 квартиралыг чуртталга бажынын ажыглалга киирген. Ол болза, 1952 чылда бир дугаарында тутунган бажың. Ону дүрген арга-биле үүгле 120 ажыл-хүннериниң дургузунда бүрүн тудуп тургускан.

Чурукта: 74 квартиралыг бажынның ниити хевири.

Чуруу С. Вильтмазының.

СЭТА-ның пресслиниези.

ССРЭ-ниң Дээди Совединин сессиязынга алдар кылдыр

МАГНИТОГОРСК. Магнитогорскинин Сталин аттыг комбинадының коллективи ССРЭ-ниң Дээди Совединин ам болур деп турар сессиязынга алдар кылдыр чаржып турар.

Чаа бүдүрүлге чедиишкиннерин металлургчулар чедип ап, ай эгезинден бээр пландан ажыр хөй санныг шойну эзилдирген. Металлургчулар Орловтуң, Черкасовтуң болгаш Душкинниң удуртуп турар үшкү домназының бригадазы суугунуң ажыктыг хемчээлин ажыглаар талазы-биле рекордту чедип алган.

Кан эзилдирикчилери дүрген эзилдириишкиннинг санын көвүдедип турар. Үшкү мартенчи цехте бүгү эзилдириглерни шупту чыгыызын дүрген арга-биле кылган.

(СЭТА).

Часкы тарылгага бүгү тала-биле белеткенир

Сүт-хөл районнуң колхозтарында

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Сүт-Хөл районнуң бүгү көдээ ажыл-агый артелдери бо чылдың часкы тарылгазынга хайныышкынныг белеткенип турар. Часкы тарылгага хереглетинер үрезинни уруп алырының планын районнуң бүгү колхозтары ниитизи-биле күүседип алган. Ам үрезинни арыглаар ажылды чорудуп, Калинин аттыг колхозта 12 кижини, Жданов аттыг колхозта 11 кижини, «Большевик» колхозта 5 кижини үрезин арыглаары-биле тускайлап тургускан болгаш үрезин арыглаашкынын чоокку үеде доозар деп турар.

Үрезин белеткели биле кады тарылганың чепсек херекселиниң септелгезин чорудуп турар. Сталин аттыг, Жданов аттыг болгаш «Сталинчы орук» колхозтар чепсек херекселиниң септелгезин бүрүн доозуп алган. Часкы тарылганың чепсээн септеп турар дарганнардан Жданов аттыг колхозта Аракчаа, Өлзей, Калинин аттыг колхозта Бавы, «Сталинчы орук» колхозта Баштакай олар кызымак ажылдап бир хүнде септелге кылырының нормазын үргүлчү ажыр күүседип турарлар.

Оон ыңай районнуң колхозтарында агротехниктиг хемчеглерни база чорудуп турар. «Сталинчы орук» колхоз 76 шанак өдекти, Киров аттыг колхоз 50 центнер хүлдү тарылга шөлүнде аппарып төккен. Алаштың тараа бугазын амдан эгелээш аштап септээри-биле Калинин аттыг колхозтан 22 кижи составтыг тускай бригаданы тургускан, олар ажылдап турар.

Часка эки белеткенип турар

ТУРАН. (Телефон-биле). Бии-Хем районда «Кызыл Сылдыс» колхоз (даргазы эш Мактар) часкы тарылгага эки белеткенип турар. Колхозтуң тарылга шөлү эрткен чылга деңнээрге бо чылын дыкка өзер, ылаңгыя энир чылын ол колхоз 420 га тараа тараан болза, бо чылын 718 ганы тарыыр планныг. Үрезин уруп алырының планын ол колхоз күүседип алган болгаш ону арыглаарын доозуп турар.

Тарылга шөлүн чемишчидер болгаш аңаа хар доктаадыр дээш өскедаа агротехниктиг хемчеглерни колхозта эки чорудуп турар. 120 га черни чемишчиткен, 10 га черде харны моондактаан, ам 40 га черге хар моондактаашкынын кылыр деп турар. Тарылга шөлүн чемишчидер талазы-биле колхозчу, партия кежигүнү эш Дадар-кыс эки ажылдап турар.

«Кызыл Сылдыс» колхозка ажылдаары-биле тускай тургускан трактор бригадазы бригадир эш Шевцовтуң удуртулгазы-биле тракторларның септелгезин бүрүн дооскан.

Часкы тарылганы эрте эгелеп, агротехника талазы-биле бедик шынарлыг чорудуп болурунуң бүгү таарымчалыг байдалы «Кызыл Сылдыс» колхозта тургустунган.

Үрезин арыглаашкынын чорудуп турар

САРЫГ-СЕП. (Телефон-биле). Каа-Хем районнуң Бүрен-Хем сумуда «Сталинчы орук» колхозта бо чылдың часкы тарылгазынга белеткел эки чоруп турар. Эң ылаңгыя үрезин арыглаашкынын кончуг дүрген темпи-биле кылырының аргазында тургускан. Бир триерге үргүлчү тараа арыглап ажылдаары-биле үш сменаны тургускан, оларның бирээзи 4 шак дургузунда ажылдаар, ынчангаш бир триерге бир хүнде он тонна үрезинни арыглап турар.

Оон ыңай ол-ла колхозта тараа арыглаарының эш Назытыга удуртқан звенозу эки ажылдап, нормазын ыракта ажыр күүседип турар. Колхозта ам арыглатынмаан 100 тонна хире үрезинни марттың 10-ге чедир ыяавыла доозазын арыглаарын колхозчулар хүлээнип алган ажылдап турар. Ол ышкаш колхозтуң даргаы эш Манган-оол кызымак ажылдап, септелге кылырының нормазын ыракта ажыр күүседип турар.

Элбек дүжүт дээш

САРЫГ-БУЛУҢ. (Телефон-биле). Районнуң көдээ ажыл-агый чери часкы тарылга кампаниязынга хайныышкынныы-биле белеткенип турар. Үрезин уруп алырының планын район колхозтары ниитизи-биле ажыр күүседип алган болгаш олар урдунган үрезиннерниң 67 хуузун арыглап алган. Ам арыглатынмаан арткан үрезиннернин арыглаашкынын чорудуп турар.

Үрезин белеткели-биле кады тарылганың чепсек херекселиниң септелгезин дүрген темпи-биле кылып турар. Оон ыңай районнуң мурнундан 19 трактористерни Самагалдай машина трактор станциязында белеткеп турар.

Үрезин арыглаашкынын хожудадып турар

Бай-Тайга районнуң Көп-Сөөк сумузунда «Тиилелге» колхозта үрезин арыглаашкыны кончуг саадап турар. Бо чылдың тарылгазынга херек 100 тонна хире үрезинден үүгле 20 тонна кызыл-тасты арыглаан.

Үрезин арыглаашкынында чаңгыс триер, 4 кижи ажылдап, олар хүнде үүгле 500 килограмм тараа арыглап, нормазын күүсетпейн турарлар. Бир эвес бо темпи-биле ажылдаар болза, ам арткан 80 тонна тараанны арыглаарынга 5 ай хире үе негетинер апаар.

Часкы тарылга ол хире узун хуусааны манап шыдавас дээрзи кымга-даа билдингир болгай. Колхоз баштаар чер, оон даргазы эш Монгуш-оол шынгыы хемчег алыры негетинип турар.

ВКП(б) Кызыл хооркомунун сески пленуму

1952 чылдың февраль 21-де ВКП(б) Кызыл хооркомунун ээлчеглиг VIII пленуму болуп эрткен. Пленум социалистиг чарышты удуртур талазы-биле хоорайның партия организацияларының ажылын экижидер дугайында, база хооркомнун эрткен VII пленумушга болган саналдарны болгаш шүгүмчүлелдерни канчаар боттандырып турарының дугайында айтырыгларны чугаалашкан.

Бир дугаар айтырыг дугайында илеткелди ВКП(б) хооркомунун секретары эш **Тадар-оол** кылган. Большевик партия, совет чазак болгаш эш Сталин бистиң областың үлепүрүн хөгжүдер дугайында канчаар-даа аажок сагыш салып турар. Бистиң үлепүрүвүстүң техниктиг хандырылгазы чыл бүрү өзүп турар. Капитал салыышкынга болгаш дериг-херексел септелгезинге хөй хөренгилерни чазак чыл бүрү үндүрүп берип турар. Бо үлуг сагыш салыышкынга харыы кылдыр эш Сталинга чоруткан чагаазынга алган социалистиг күлөөлгелерин күүсетпишаан, хоорайның бүдүрүлгелериниң болгаш транспорт организацияларының ажылчын, албан хаакчыттары эрткен чылын ниити продукция үндүрүлгезинин талазы-биле планны хуусаа бетинде күүсеткен болгаш 1086 муң рубльдин продукциязын чыл планындан ажыр берген деп эш Тадар-оол илеткелиниң эгезинге чугаалаан.

«Тыва тудуг» трестизи, аъш-чем комбинады, алгы заводу, сапог мастерскаязы, дээрбе, автотранспорт конторазы, «Тыва алдын» трестизи болгаш облпотребсоюз социалистиг чарышты калбартып чоруткаш, ниити продукция үндүрүлгезиниң талазы-биле планны болгаш чүк сөөртүлгезиниң планын хуусаа бетинде күүсеткеннер.

Социалистиг чарыштың хөрээнге партияның удуртулгазын экижидер талазы-биле хоорайның партия комитеди элээн хемчеглерни ап чоруткан. Социалистиг чарышты удуртуп турарының дугайында чамдык партия эге организацияларының илеткелдерин бюрога алган, 1951 чылдан бээр стахановчуларның ниити хоорай чөвүлел хуралын үш удаа, машина чорудукчуларының чөвүлел хуралын ийи удаа эртирген.

Чамдык черлерде партия организациялары социалистиг чарыштың хөрээнче улуг кичээнгейни салган. Чижээ, аъш-чем комбинадында партия организациязы (секретары эш Кириллов) чарышты цехтер аразында болгаш тус-тус кижилер аразында организастаан. Чарышка алган хүлөөлгелериниң күүселдезинин түннелдерин бүдүрүлгениң ниити хуралынга чугаалажып, хана солунун дамчыштыр үндүрүп турар. Партия организациязы бодунун агитас-массалыг ажылынга мурнакчы дуржулганы нептередиринче өнза кичээнгейни салган. Ооң түннелинде ук комбинат хоорайның мурнакчы бүдүрүлгези болуп, ында 90 ажылчыннарның 67-зи стахановчулар болгаш шалыпчылар болуп турар. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 1950 чыл-биле дөмейлээрге 1951 чылда 18 хуу өскен, эрткен чылдың ниити бүдүрүлге планын 102 хуу күүсеткен.

Чамдык коммунистер социалистиг чарышка мурнакчы ролюн көргүзүп турар. Автотранспорт конторазының фрезеровщиги эш Савинцев ам 1953 чылдың үлүүн ажылдап турар. Ооң үндүрүп турар продукциязының шынары үгле эки болгаш кончуг эки. Автобус чолаачызы чүс-мунчу эш Панасюраның ак-сеткилдиг күш-ажылын пассажирлер кончуг үнелеп турар. Авторотаның чолаачызы аныяк коммунист эш Зюзин машинаның капитал септелгези чокка 100 муң километрни эртер деп хүлөөлгени алгаш, ам 108 муң километр чораан. Облпотребсоюзтың транспорт конторазында партия организациязының секретары эш Батаргин бодунун машиназы-биле 110 муң километр чораан, ам 150 муң километр чедирер деп хүлөөлгени алган.

«Тыва тудуг» трестизиниң ажылчыннары коммунистер штукатурщик Пичугина, дашчылар Цуканов, Оюн Калзаң болгаш өскелер хүнде ийиүш норманы күүседип турар. Аъш-чем комбинадының кондитер цехиниң бригадири Фомина, облтипографияда Петракова, Горбунова, алгы заводунда Күүрекпен, Чеченанов болгаш өске-даа стахановчулар боттарының онаалгаларын хүн-бүрү ажыр күүседип турар.

Ындыг болза-даа, социалистиг чарышка партияның удуртулгазында улуг четпестерни болдурган бис, ооң чылдагаанындан элээн хөй бүдүрүлге черлери, тудуг болгаш транспорт организациялары 1951 чылда база 1952 чылдың эгезинде кончуг багай ажылдап турар деп илеткелчи чугаалаан.

Ниити продукция талазы-биле планны ажыр күүседип турар болза-даа, ыяш заводу, сапог мастерскаязы, алгы заводу болгаш өскедаа бүдүрүлгелер үндүрүп турар продукцияның шынарын экижидер дээш чарышты боттуг организаставайн турарындан продукцияның шынарының талазы-биле күрүне планын күүсетпээннер. Алгы заводунун партия организациязы эрткен чылын социалистиг чарыш дугайында айтырыгны чангыс-даа чугаалашпаан. Сапог мастерскаязында партия организациязының 1951 чылда чоруткан 13 партия хуралынга бүдүрүлге дугайында чангыс-даа айтырыг тургуспаан. Бо бүдүрүлгелерде эки-эки стахановчуларның дуржулгазын нептеретпейн турар.

Бүдүрүлгелерниң хөй кезии продукцияның бот-өртээн кудуладыр талазы-биле планныг онаалгаларны күүсетпээн. 1950 чылдың херек кырында бот-өртээнге удур 1951 чылда аъш-чем комбинады бот-өртекти 8 хуу кудуладыр тургаш, үгле 2,8 хуу кудулаткан, туйбу заводу —10 хуу кудуладыр тургаш, 5 хуу кудулаткан. Ол завод 192 муң рубль каражалыг болган болгаш план ёзугаар бир туйбунун өртээ 41 копеек турда, ооң шынарын баксыратлышаан өртээн 50 копеек чедирген. Ыяш заводу, туйбу заводу, авторота чыл планын күүсетпейн барганнар.

Бо бүгү болза, ВКП(б) хооркомунун бюрозу болгаш партияның чамдык эге организациялары социалистиг чарышта кол үүл болур көргүзүглерниң шынары дээш демиселче чогуур кичээнгей салбаанын айтып турар. Хооркомнун бюрозу чамдык коллективтерниң эгелекчи чоруктарының дугайында болгаш социалистиг чарыш дугайында шиитпир үндүрери-биле кызыгаарлатыпын кааш, ону херек кырынга боттандырар хемчеглерни албайн, хүн-бүрүнүң конторлюн чорутпайн турган.

Бүдүрүлге черлериниң удургукчулары, партия эге организацияларының секретарьлары 1951 чылдың чедиишкиннеринге оожургааш, 1952 чылдың бедиткен онаалгазынче өйшаанда белеткенмээннер. Ооң түннелинде 1952 чылдың январь планы күүсетинмээн болгаш февральда ажыл база багай чоруп турар деп пленум шыңгыы айыткан. «Тыва тудуг» трестизи тудуг-монтаж планын январьда үгле 71,8 хуу күүсеткен. Ында партия организациязы (секретары эш Харламов) тудугжулар ортузунга полит-массалыг ажылды чорутпайн турар. Хана солуну ховар үнүп турар, беседалар, илеткелдер кончуг эвээш чоруп турар. Ол ышкаш автотранспорт конторазы январь планын тонна талазы-биле үгле 27 хуу, тонн-километр талазы-биле 47 хуу күүсеткен. Мурнакчыларның дуржулгазын нептередип, оларның хүрээленин калбартыр дугайында ажыл чорутпаанындан капитал септелге чокка үүс муң километр чоруур чарыштың киржикчилери 55 кижи турганындан ам 30 кижи арткан. Хоорайның хереглекчилер ниитилелинде күш-ажылды болгаш социалистиг чарышты багай организастаанының түннелинде 22 садыг черлери бараан саарылгазының январь планын күүсетпээн. Аъш-чем комбинады, алгы заводу, туйбу заводу болгаш өске-даа черлер январь планын кончуг багай күүсеткен.

Харылзааның область эргелелиниң, хоорай конторазы, көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң болгаш өске-даа коллективтер социалистиг чарышты организаставаан, тус-тус кижилер социалистиг хүлөөлгелерни албайн турар.

Профэвилел организациялары социалистиг чарышка көскү черни эжелевейн турар. Олар социалистиг чарыштың мурнакчыларын безин эки илередип шыдавайн турар.

Эш Тадар-оол бодунун илеткелиниң төнчүзүнге хоорайның партия организацияларының мурнунда туруп турар бүгү сорулгаларны чедиишкинниг күүседир төлөөде, күрүне планын долдур болгаш ажыр күүседиринче массаларны мобилизастаарының эң чугула чепсээ—социалистиг чарышты калбаа-биле нептередириниң эргежок чугулазын, ону организастаарының боттуг хемчеглерин чугаалаан.

Автотранспорт конторазының коллективинде социалистиг чарыштың түннелдерин ай санында үндүрбейн, администрация-биле чарган керээниң хыналдазын чорутпайн турар. Эге организацияның социалистиг чарышты удуртуп турарының дугайында ВКП(б) хооркомунун бюрозунун доктаалын багай күүседип турарывыстан бисте үүс-мунчулар 55 турганындан 30 кижи артканы кончуг четпес деп эге организация секретары эш **Федулов** бодунун саналынга миннип чугаалаан. Бүдүрүлгеде профэвилел организациязы социалистиг чарыш талазы-биле багай ажылдап турар.

Хооркомнун ажылдакчылары бүдүрүлгелерге ховар барып, боттуг удуртулга-биле хандырбайн турар. ВКП(б) хооркому-биле хооркүүскомнун шилчиир Кызыл тугун тиилээн коллективке ам-даа тывыспаан, ол кайда турарын кым-даа билбес, аъш-чем комбинадын эки ажылдыг деп чугаалажып-ла турар, а ооң эки ажылының дугайын өске коллективтерге нептеретпейн, солуннарга биживейн турар деп эш Федулов шүгүмчүлээн.

Бүдүрүлге черинде социалистиг чарышты партия, профэвилел организациялары канчаар удуртуп турарының дугайында, партияның полит-массалыг ажылының дешнелиниң дугайында Кызылдың электростанциязында партия эге организациязының секретары эш **Жакин** тодаргай үүнү-даа чугаалавайн, бодунун саналынга администрацияга хамааржыр айтырыгларны чугаалаары-биле кызыгаарлатынган.

Дараазында дээрбе коллективинде партия эге организациязының секретары эш **Неудачин** санал берген. Коллективте социалистиг чарыш калбарып, бригадалар аразында чарыштың хүлөөлгелерин ап турар. Комсомолчу аныяктар социалистиг чарыштың эгелекчилери болуп турар. 1951 чылда коллектив бүдүрүлге планын 129 хуу күүсеткен, а февраль планын 20-де 75 хуу күүседип турар.

Ындыг болза-даа, партия организациязы бүдүрүлгениң ажыл-агый чорудулгазын контрольдавайн турар. Бүдүрүлге активи-биле ажыл четпес, бүдүрүлге хуралын кончуг ховар чорудуп турар.

ВКП(б) обкомунун пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи эш **Курбатский** бодунун саналынга партияның удуртулгазы-биле бистиң чуртувуста социалистиг чарыш калбарган, социалистиг чарышты чаа депшилгелиг методбиле чорудуп турар миллион-миллион кижилер өскен, сөөлгү чылдарда бо талазы-биле бистиң хоорай организацияларында элээн дуржулга чыгдынган деп чугаалаан.

Бир эвес партияның хоорай комитеди, ооң бюрозу социалистиг чарыштың удуртулгазын ёзулуг холга алган болза, чедиишкин моон улуг болур. Хоорайның бүдүрүлгелери, транспорт организациялары эрткен чылын бүдүрүлге планын күүсеткеш, ам 1952 чылдың эгезинде күүсетпейн турарын ап көөрге, хоорком болгаш чамдык партия эге организациялары чарышка удуртулганы үгле кошкаткан эвес, харын бо талазы-биле ёзу барымдалаар чоруккa кирип турары ол-дур.

Мурнакчылар деп илередип турар кижилер мурнундан бээр билдингир кижилер болур, а чаа кижилерни, аныяк кадрларны илеретпейн, олар-биле ажылдавайн турар. Хооркомнун бюрозунга чарыш болгаш мурнакчылар дугайында хөй айтырыгларны чугаалажып турза-даа, херек кырында бүдүрүлгелерге барып боттандырар, удуртур, контрольдаар ажылдарны кончуг кошкак чорудуп турар. Областың солуннарынга социалистиг чарыш дугайында, мурнакчыларны болгаш оларның дуржулгаларын нептередир дугайында материалдарны чырытпайн турар.

Мурнакчыларның эгелекчи саналдарын илередип, деткивейн турар. Бо дугайын илеткелге чугаалаваан болгаш черле ынчаш илеткел боттүгүмчүлелчи эвес болган деп эш Курбатский чугаалааш, бодунун саналының төнчүзүнге партияның агитас-массалыг ажылын күштелдирер дугайын чугаалаан.

Дараазында профэвилелдериниң тыва область чөвүлелиниң даргазы эш **Воеводин** социалистиг чарыштың хөрээнге профэвилел организацияларының ролюн, оларның массалыг ажылын, чарыштың боттуг түннелдиг болурун, продукцияның шынары дээш демиселди эчизиче чедирерин чугаалаан. Оон ынай бүдүрүлге планнаашкынында четпестерни узуткаарын, кижи бүрүзү ажылды кайын эгелээрин, канчаар ажылдаарын билген турарын, коллектив бүрүзү мурнакчыларны областың хүндүлел самбыразынга өй-шаанда илередип берген турарын, ажылчыннарның күш-ажыл камгалалын күштелдирерин эш Воеводин бодунун саналынга уламчылап чугаалаан.

Пленумга оон ынай эштер **Маадыр-оол, Шульгин, Бочкова, Харламов, Поляков** олар база санал бергеннер. Саналдарның сөөлүнде ВКП(б) обкомунун секретары эш **Анкудинов**, ВКП(б) хооркомунун секретары эш **Степанов** олар санал бергеш, хоорайның партия организацияларының социалистиг чарыштың херээн удуртуп турарында четпестерни болгаш ол четпестерни дарый узуткап, 1952 чылда бүдүрүлге планнарын долдур болгаш ажыр күүседирин дескиндир массаны сырый эвилелдээр дугайында тодаргай хемчеглерни чугаалаан.

Бо айтырыг талазы-биле пленум делгеренгей шиитпирни хүлөөп алган.

Ийи дугаар айтырыг талазы-биле ВКП(б) хооркомунун секретары эш **Киселёвтун** информациязын пленум хүлөөп алган.

Ада-иелер хуралы

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефонбиле). Чоокта чаа, февраль 21-те, Барыын-Хемчик районнун төвү Кызыл-Мажалыкка районнун бүгү школаларының өөреникчилериниң ада-иелериниң мурнундан келген төлөөлериниң хуралы болган. Аңаа үш үүл айтырыгларны чугаалашкан.

Бир үүлүнде ВКП(б) райкомунун секретары эш Назын-оол «Улус өөредилгези болгаш школаларның сорулгазы» деп илеткел кылган. Ол айтырыгның дараазында районнун улус өөредилге килдизинин эргелекчизи эш Лопсан-Ёндан 1951 — 1952 өөредилге чылының бир дугаар чартыында районнун школаларында өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарның түннелдериниң дугайында ада-иелерге илеткел кылып берген.

Ол хуралга элээн хөй кижи саналдарын берип үүве чугаалаан. Эң ылангыя Аскы-Барлык школазының өөреникчилериниң ада-иелериниң мурнундан келген төлөө, ында «Тиилелге» колхозтун баштаар черииниң даргазы эш Даржаа сөс ап үүве чугаалааш, чамдык ада-иелерниң болгаш хөй-ниити оргэнизациялларының талазындан школа ажылын чугула көрбейн турар чоруктарның барын айыткан болгаш ооң хараазы-биле чамдык школаларның одаар ыяжы ам безин үстүп турар чоруктар өөредилге-кижизидилге ажылынга улуг шаптыктарны ужураштырып турар деп чугаалаан.

Хуралдың төнчүзүнде районнун чеди чыл школазының директору эш Юрьев бир дугаар чартык чылда ук школаның өөредилге-кижизидилгелиг ажылының дуржулгазын ада-иелерге чугаалап берген.

К. ЭМЕР-САРЫГ.

—⊙—

Агро-зоотехниктиг курстун өөредилгези

Танды районнун Элегесте «Победа» колхозта үш чыл хуусалыг агро-зоотехниктиг курстун өөредилгези эки чоруп турар. Агротехниктиг бөлүмде 18 кижи, зоотехниктиг бөлүмде 15 кижи неделада 2—2 удаа өөренип турар. 1951 чылдың декабрь 20-ден бээр февраль 15-ке чедир 14—14 удаа кичээлдеп турар.

Дыннакчылар саазын, карандаш, чугула номнар-биле хандыртынган. Өөренир черниң от, чырыткы-биле хандырылгазы эки. Башкылар агроном Нуздрина, мал эмчизи Төмүр-оол олар өөредилгени үспейн эки башкылап турарлар. Өөредилгениң бо чылгы программазын ыяавыла доозар дээш башкылар-даа, дыннакчылар-даа кызып оралдажып турар.

О. ОРУЙГУ.

—⊙—

Чаш анай бүрүзүн менди доруктуруп турар

Улуг-Хем районнун Хайракан сумузунда Мичурин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң малчыны Х. Аракчаа 1952 чылдың январьның сөөлгү чартыындан бээр төрээн 80 өшкүлериниң 94 анайын бүрүн камгалап алган. Ол, төрүүр өшкүлерни үргүлчү карактап турар. Ылаңгыя хүндүс өшкүлерин кадарарда кидис хавын ап чоруур, кажан өшкү төрүптерге анайын ооң иштинге суп алыр.

Ам төрүүр 79 өшкүнүң оолдарын бүрүн камгалап алыр дээш эш Аракчаа кончуг кызымакай ажылдап турар.

О. ТАВАА.

Сонуургал-биле көргеннер

Чоокта чаа Барыын-Хемчик районнун ыраккы сумузу Кызыл-Тайга сумузунга «Кызыл сылдыс» колхозтун колхозчулары 1951 чылда делегейниң ажылчы чонунун эп-сеткил катыжыышкынының байырлалы — Май 1-ниң хүнүн бистиң Төрээн чуртувустун найсылалы — Москва хоорайга эрткениниң дугайында кино көргеннер.

Колхозчулар Москвага, чыскаалга киришкен шеригниң парадын, тайбың амыдыралдың тургузукчулары совет кижилериниң чангыс эп-сеткил, катыжыышкынын, бистиң чонувустун аас-кежиктиг хостуг амыдыралын болгаш улуг өөрүшкүлүг чурталгазын бадыткаан чоннун чыскаалын кинодан көргеш улуг сонуургап, өөрүшкүнү илередип, бистиң партия болгаш чазаавыстың удуртукчулары, совет улустун баштынчылары, ылаңгыя улуг башкы Сталин көстүп келирге диңмиттиг адыш часкап турганнар.

Кино төнген соонда колхозчулар кинону сонуургаанын, ону көргеш өөрээнин аразында чугаалажып, солун киноларны үргүлчү көрүп турарын улуу-биле күзеп турганнар.

К. БАДААКАЙ.

Итали Чазакка Совет Чазактың нотазы

Италияны КНО-га хүлөөп алыр дугайында айтырыг талазы-биле Итали Чазактың нотазын Италияның даштыкы херектер министринин оралакчызы дээрги Тавиани ССРЭ-ниң Италияда элчини М. А. Костылевке февраль 8-те дамчыдып берген.

Совет Чазактың харыы нотазын ССРЭ-ниң Италияда элчин чери Италияның Чазааанга февраль 24-те чоруткан:

«Катышкан Нацияларның Организациязынга Италияны хүлөөп алырының айтырыының талазы-биле Итали Чазактың бо чылдың февраль 8-те чоруткан нотазы-биле холбаштыр Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Элчин чери мооң адаанда үүлдү медеглеп тур.

Совет Эвилели болза, Катышкан Нацияларның Организациязынга Италияның киреринге шаптыктап, Италия-биле чарган тайбың керээзиниң талазы-биле бодунун хүлөөлгелерин үреп турар кылдыр Итали Чазак бодунун нотазында айтып турар. Ынчаар көөр чорук дээргe, херек кырында үүлдерге чөрүшкек болуп турар болгаш ниити фактыларны хажытканы ол болур.

Ол талазы-биле хоойлу ёзугаар эргелиг күрүнелер-биле, база дайын, үезинде Италияның турганы ышкаш байдалга турган күрүнелер-биле катай Италияны Катышкан Нацияларның Организациязынга хүлөөп алыр деп Совет Эвилелиниң каш удаа сүмелеп турганы билдингир болгай. 1947 чылдың февраль 10-да Парижке тайбың керээлеринге ат салгылаан өске-даа чурттар-биле бир дөмей Совет Эвилели болза, КНО-га хүлөөп алыр дугайында оларның дилээн деткиир хүлөөлгелиг-даа.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының бо чылдың февральда доозулган 6-гы сессиязынга Совет Эвилели болза, Катышкан Нацияларның Организациязының кежигүнүнге Италияны болгаш оон өске 13 чурттарны хүлөөп алыр дугайында саналды база катап киирген. Кол Ассамблеяның Политиктиг комитеди январь 25-те ол совет саналды бадылаашкыннарның хөй кезии-биле хүлөөп алган болгаш аңаа АКШ-тың төлөөлери удур бадылаан, а Великобританияның болгаш Францияның төлөөлери бо айтырыг талазы-биле бадылаашкынга дадагалзааннар. Политиктиг комитеттиң үүлдүгзүнүп бадылааны совет санал болза, өске чурттарның төлөөлерин АКШ-тың талазындан каржызы-биле албадаанының түннелинде Кол Ассамблеяның пленумунга хүлөөп алдынмайн барган. ССРЭ-ниң саналын Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелинге февраль 6-да чугаалажып көрүп турганының үезинде ол саналга АКШ-тың төлөөлери базала удур бадылаан, а Великобританияның болгаш Францияның төлөөлери ол бадылаашкын үезинде база-ла дадагалзааннар. Ынчангаш ол болза, Италияны болгаш оон өске 13 күрүнелерни-даа Катышкан Нацияларның Организациязынга хүлөөп алырынга шаптыктаашкыны чедирген.

Мында кииртинген барымдаалар Италияның Чазааанга билдингир болуп турза-даа, ол бодунуң февраль 8-теги нотазынга ол дугайын ыытавайн турар-дыр. Катышкан Нацияларның Организациязынга Италияның бо үеге чедир хүлөөп алдынмааны үгле АКШ-тың, Великобританияның болгаш Францияның чазактарының буруузу дээрзин мында кииртинген барымдаалар база-ла көргүзүп турар. Ол талазы-биле Италия-биле дең эргелиг күрүнелерни КНО-га хүлөөп алырынга АКШ-тың, Великобританияның болгаш Францияның чазактарының шаптыктап турары болза, КНО-га Италияны хүлөөп алырының айтырыынга ол чазактарның бодалгазы күрүнелериниң дең эргелериниң принциви-биле чөрүлдешкээн көргүзүп турар-дыр.

Ынчангаш Совет Эвилели болза, Италияны КНО-га хүлөөп алырынга шаптыктап турар дээр янзылыг Итали Чазактың медеглели болза, бо айтырыг талазы-биле Совет Эвилелиниң шынныг бодалгазын Италияның хөй-ниитизинден чажырар дээн оралдажыышкын болуп турар болгаш Италияны болгаш өске-даа чурттарны Катышкан Нацияларның Организациязынга киирериниң дугайында шиитпирни хүлөөп алырынга элээн каш чылдар дургузунда шаптыктап келген АКШ-тың, Великобританияның болгаш Францияның чазактарынче Италияның Чазааның оралдажыышкынының дугайында херечилеп турар.

Ооң ужурундан Совет Чазак болза, Итали Чазактың нотада киирип турар удурланыышкынын кандыгдаа үндезин чок болганда хүлөөп албайн турар.

Февраль 8-те нотазында ол ышкаш Итали чазак «Керээ ёзугаар ССРЭ-ниң талазы-биле Италияга даандырган хүлөөлгелерни Италия күүседирде, КНО-га Италияны хүлөөп алырының талазы-биле ССРЭ-ниң бодалгазындан тургустунуп келген байдалга дүүштүрер» деп медеглеп турар. Совет Эвилелинге шак ындыг харыысалга чок медеглелди тайбың керээзин күүседиринден Итали Чазактың ойталаар дээн оралдажыышкыны деп көөр апаар.

Ол керээниң элээн хөй чугула доктаалдарын үрээни дээш Итали Чазак харыысалганы чүктеп турар. Совет Чазак болза, бодунуң 1949 чылдың июльдың 19-та болгаш сентябрьның 20-де болгаш 1952 чылдың январьның 25-те ноталарынга ол дугайын база айтып турган. Ынчалза-даа моон үстүнде айытынган, февраль 8-тиң нотазында кииртинген медеглелинге чедир Итали Чазак тайбың керээзин күүседиринден ойталаар деп турарының дугайында ажык медеглелге четпээн. Италияның Чазаа болза, бо айытынган медеглели-биле тайбың керээзин үрээринден көстүп турар бодунуң чорудуушкуннарын ажыыбиле чарлаарын күзеп турары тодаргай.

Тайбың керээзиниң шериг доктаалдарын Италияның Чазаа каш чылдын дургузунда үреп келген болгаш Италияның девискээрин Европада америк агрессияның плацдармы болдуруп турар.

Өске агрессчи чурттарның шериг баазаларының улуг четкилерин чепсеглээринге Итали Чазак чурттуң үгле девискээрин чөпшээреп турар эвес, харын-даа агрессчи Сонгу-атлантика бөлүглениишкиниң составында кирип алган, ол болза, тайбың керээзин дорту-биле үреп турары болур.

Италияның Чазаа болза, Совет Эвилелинге дайын шүүделин төлөөриниң талазы-биле тайбың керээзинге алган бодунуң хүлөөлгелерин үгле шуут күүсетпээн эвес, харындаа бодунуң февраль 8-те чоруткан нотазынга ССРЭ-ниң талазы-биле тайбың керээзин күүсеглээнинин харыысалгазын бодундан чайлаарын оралдажып турар.

Бо барымдаалар болза, Итали Чазак, хоойлу үрээр үүлгедиишкиннерге ызырынмайн-даа, тайбың керээзинде бодунуң хүлөөлгелериниден ойталаарының оруунга киирип, ооң-биле бүгү делегей хүлөөлгезиниң адаанга Итали Чазактың холунун үжүүн узуткап турар дээрзин оон өске-даа хөй фактылар ышкаш херечилеп турар.

Бир эвес ол Сонгу-атлантика бөлүглениишкиниң организакчызы — АКШ-тың, Великобританияның болгаш Францияның чазактары-биле сүлчээге киришпээн болза, бир эвес ол бодунуң политиказын ол бөлүглениишкиниң агрессчи планнарынга чагыртпаан болза, Итали Чазак ындыг байдалдыг үүвени кылбас дээрзи шуут билдингир. Ынчалзадаа ол байдал болза, ооң хоойлу чок үүлгедиглери дээш Итали Чазактың чүктээр харыысалгазын чиитпес.

Бо айытынган үүлдерни көргеш, Совет Чазак болза, бүгү делегей харылзааларының ниити чурумчаан хемчээлдерин үреп турар дээш Итали Чазактың нотазын хүлөөп албайн турар болгаш Итали Чазак тайбың керээзин үрээнинин харыысалгазындан чайлавас-даа деп медеглеп тур».

Профэвилел организациязының ажылын сегидер

Профэвилелдиң Чаа-Хөл райкомунуң даргазында эш Метьянзев ам ийи чыл дургузунда ажылдаан. Бо аразында эш Метьянзев харыысалга чок ажылдап турар, ооң тодаргай херечизи болза, профэвилел кежигүннериниң хуралын ийи чыл дургузунда чангыс-даа катап кылып көрбээн.

Профэвилелиниң месткомнары сумуларда мынчага чедир тургустунмаан. Профэвилелиниң Чаа-Хөл сумуда 15 ажыг кежигүннери бар, олар кежигүн дадывырын төлевээнинден бээр 3 чыл чедип турар.

Эш Метьянзевтиң талазындап ажылга бюрократсыг чоруу база бар. Ажылчын, албан хаакчыт кижилер ааран үезиниң бюлегенин ёзугаар акшазын алыр дээш аңаа бааргa чер-ле дораан кылып бербес.

Чаа-Хөл районда профэвилел организациязының ажылын сегилеринче хамаарышкан черлер кичээнгей салыры чугула.

А. ЧАДАМБА.

Областың колхозтар даргаларының чөвүлел хуралы

1951 чылда колхозтарның ажылының түннелдери болгаш 1952 чылда көдээ ажыл-агыйның улам ыңайгы көдүрлүүшкүнүнүң талазы-биле сорулгалар дугайында

Көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң начальниги эш И. Цевменконуң илеткелинден

ВКП(б) ТК-ның, совет чазактың болгаш эш Сталинның бистиң Тыва автономнуг областың улузунга хүнбүрү дузаламчызының база сагыш салыышкынының ачызында Совет эрге-чагырганың чылдарында бистиң областың улус ажыл-агыйының экономиказында улуг өскерилгелер болган. Мурнунда куруг болгаш көшкүн өглер турган черлерде ам сырый, чырык бажыңнарлыг чаа колхозчу суурлар өзүп үнген. Амгы үениң көдээ ажыл-агый техниказы-биле бүрүн хандыртынган машина-трактор станцияларының техниказын ажыглааны-биле бүгү көдээ ажыл-агый культураларының тарылга шөлү калбарган, оон дүжүттүү бедээн. Ниитиниң мал ажылы тургустунган болгаш оон продуктулуу бедээн. Моон түннелинде бистиң области социалистиг сектор көдээ ажыл-агыйда кол сектор апарган деп илеткелиниң эгезинге эш Цевменко чугаалаан.

1951 чылда колхозтарның тарылга шөлү бүгү тарылга шөлүнүң 86,4 хуузу, а ниитиниң колхозчу мал ажылының бот-дензизи ам 56, 9 хуу болуп турар. Сөөлгү чылдарда совет чазак үш чартык миллион рубльдиң дедир эгитинмес болгаш 20 миллион рубльдиң узун хуусаалыг чээлилерин колхозтарның чүрттелга бажыңнарының, мал кажааларының тудуунга берип турар. Колхозтарга хөй санныг машиналарны, тудуг материалдарын, дериг-херекселдерни болгаш 375 муң кубометр халас ыяшты берген.

Совет Тываның ажылчы чоннарының дугайында сталинчы сагыш салыышкын болза, көдээ ажыл-агыйның социалистиг чаартылгазын дүргеп боттандырарынче күш-ажылчы араттарны сорук киирип турар. Олар хуу ажыл-агыйга бодааргa, коллективтиг ажыл-агыйның артык чоруунга бүзүреп, эки-тура-биле колхозтарга кирип турары-биле бүгү тараачын ажыл-агыйларның 85 ажыг хуузу артельдерде катышкан.

Ам үеде области 12 машина-трактор станциялары бар, оларның техниктиг сууру чыл бүрү өзүп турар. МТС-тер эрткен чылын трактор ажылдарының планын 115,5 хуу күүсеткен. Трактор ажылының күсели-биле бүгү шөл ажылдарының механизациязының хемчээли 92 хуу болган. Колхозтарда чер андырылгазы барык кол нуруузу, часкы тарылга 64 хуу механизастатынган болгаш тараа культураларының бүгү шөлүнүң 50 хуу хирезин комбайннар-биле ажаап алган.

Часкы тарылганың планын күүсетпишаан, областың колхозтары 1950 чылга удур эрткен чылын тарылга шөлүн 18,7 хууга көвүдеткен. Колхозтарда тараа культураларының ниити дүжүдүн 1950 чыл-биле деннээрге 1951 чылда 27 хуу өскен.

Колхозтарның хөй нуруузу күрүнеге тараа дужаарының планын хуусаа бетинде күүседип, МТС-тин ажылдааны дээш натуралдыг төлевирни өй шаанда санашкаш, боттарын үрезиннер-биле бүрүн хандыртынган, мал чеминиң фондуларын тургускан болгаш колхозчуларның күш-хүннеринге 1950 чылдан артык хөй тарааны берип турар.

Чамдык мурнакчы колхозтар бүгү көдээ ажыл-агый ажылдарын элээн чедиишкинниг чоруткан. Чижээлээрге, Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхоз бүгү тарылга шөлүнге га бүрүзүнден 17 центнер дүжүттү өстүрүп алган. Бии-Хем районнуң Кочетов аттыг колхозунда Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Маады Парыңмаа агаар-бойдустуң байдалы таарымчалыг эвес турда-ла 114 га кызыл-тас шөлүнүң га бүрүзүнден 14 центнер дүжүттү алган.

Областың колхозтары ниитиниң мал ажылын өстүрериниң доктааткан планын мыйыстыг бода мал талазы-биле 115 хуу, чылгы мал талазы-биле 124 хуу, хой, өшкү талазы-биле 123 хуу, хаван талазы-биле 180 хуу күүсеткен. Эьт, дүк дужаалдазының күрүне планын колхозтар хуусаа бетинде күүсеткен.

Чамдык колхозтар, мал ажылының фермалары болгаш социалистиг мал ажылының мурнакчылары ниитиниң малының баш санын өстүрер, база оон продуктулуун бедидер талазы-биле эрткен чылын эки көргүзүглерни чедип алган. Чижээ, Чөөн-Хемчик районда «Октябрь 30 чыл ою» колхоз (даргазы агроном эш Михайлов) хой малды чылда ийи төрүдүп тургаш, төрүүр 100 хой бүрүзүнден 148 хураганны алган, хой кыргылдазын ийи кагап чорудуп тургаш, бир хойдан-на 1,9 килограмм дүктү алган, ынчаарга хой кадарчызы Моңгуш Мөңге 100 хойдан 152 хураган алган. Ол районнуң ниити колхозтарында хой малдың күзүн ийи дугаар төрээн ооллары бүгү хураганның 24 хуузу болур. Районнуң колхозтары ниитизи-биле төрүүр 100 хойдан 116 хураган алган.

154 беден 154 кулунну бүрүн доруктуруп алган Эрзин районда «Чаа орук» колхозтуң улуг чылгычызы К. Дамба, бир саар инектен чылда 1460 литр сүт алган Бии-Хем районда Кочетов аттыг колхозтуң саанчызы М. Степанова, 13 хаванда 328 хаван ооллдарын ап, бүрүн доруктуруп алгаш, ажылдап алган 1000 күш-хүнүнге 258 пуд тараа, 3500 рубль алган ол районнуң «Искра» колхозунда М. Суворова ышкаш мал ажылының мурнакчылары хөй.

1951 чылда бичии үүрмек колхозтарны болгаш МЧАЭ-лерни улуг колхозтар кылдыр катыштырарының аргазы-биле колхозтарның организас, ажыл-агыйын быжыглаар дугайында элээн ажылдар чорутунган. Областа 13 колхозтар ниитиниң мал ажылының көдүрлүүшкүнүнде чедип алган чедиишкиннери дээш Бүгү-эвилелдиң шаңналын алган. 1950—1951 чылдарда чедип алдынган чедиишкиннери дээш элээн хөй колхозтарны шөл болгаш мал ажылының талазы-биле калбак көргүзүглүг киржири-биле Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинге кандидаттарга киирип турар.

Ындыг болза-даа, колхозтарның болгаш көдээ ажыл-агый органнарының ажылында улуг четпестер бар болган ужурунда бо бар чедиишкиннерге бот-оожургап болбас бис деп эш Цевменко илеткелинге уламчылап чугаалаан.

Областың колхозтарының хөй нуруузу эрткен чылын тараа культураларының планныг дүжүдүн күүсетпээн. Бо чорук чүгле колхозтарга эвес, харын МТС-териң удуртукчуларына база хамааржыр. Чүге дизе, колхозтарда элээн хөй трактор ажылдарын доктааткан хуусаазын үреп, өй-шаанда эвес болгаш куду шынарлыг чоруткан. Тракторларны болгаш көдээ ажыл-агый машиналарын бедик бүдүрүкчүлүг ажыглавайн турар. Ылаңгыя Тес-Хем, Кызыл-Мажалык МТС-тери дыка багай ажылдааннар. Колхозтарның хөй нуруузунда арготехниканың деннели куду болбушаан турар. Чер-черниң чемижидилгелерин ажыглаар талазы-биле план чүгле 11 хуу күүсетинген. Тарылга шөлдеринге харны бөлер, доктаадыр ажыл барык чорутунмаан. Үрезиннериниң шынары куду, шөлдерни аштап сайзырадыр ажыл багай чорутунган.

Тараның чайгы ажаалгазы, ылаңгыя суггаттыг черлерге суггарылга ажылы багай чорутунган. Чамдык колхозтар болгаш МТС-тер дүжүт ажаап алыышкынынга четпес белеткенгеш, ол ажылды саададып, хөй чидиригни болдурган. Чамдык районнарның колхозтарында тараа бастырылгазы мырыңай кышка чедир соңгаарлап келген.

Бо чылдагааннар-биле колхозтар дыка хөй дүжүттү чедир албаан болгаш күш-хүннериниң үнезин эвээжеткен, база үрезин уруушкунунуң планын чамдык колхозтар амга чедир күүсетпээн. Хөй чылда үнер сигеннер үрезиннериниң талазы-биле байдал оон-дза дора.

Мал ажылының талазында улуг четпестер бар. Чамдык колхозтар продуктулуг малдың болгаш куштун фермаларын 3-4 чедир тургуспаан. Оон-биле кады чамдык колхозтарда мал ажылының фермалары улуг шыдалдыг эвес, бичии үүрмек хевээр артпышаан турары-биле орулгазы эвээш болуп турар. Бо байдал колхозтарның организас, ажыл-агыйын быжыдарынга шаптык болуп турар.

Колхозтарның, көдээ ажыл-агыйының район килдистериниң чамдык удуртукчуларының талазындан ниитиниң мал ажылының хөгжүлдезин чедир үнелеп көрбейн турарының база зооветспециалистерниң кошкак ажылының чылдагаанындан ам үеде элээн хөй колхозтарда малдың ажаалгазы болгаш чемгерилгези багай.

Чамдык колхозтарда ниитиниң малын самчыгдап төтчеглээр хоралыг практика үргүлчүлеп турар. Барыын-Хемчик районнуң «Комсомол 30 чыл ою» колхозунда 1951 чылда 54 хой, өшкүнү, «Кызыл тараачын» колхозта 30 хой, өшкүнү шын эвес чорук-биле колхозчуларга үлеген. Бай-Тайга районнуң Сталин аттыг колхозунда иштики хереглелге деп алгаш, элээн хөй малды өлүрген болгаш 32 хой, өшкүнү колхозчуларга үлеген.

Колхозтарда малдың продуктулуу куду деннелде турбушаан. Эрткен чылын областың колхозтары бир саар инектен ортумаа-биле 345 литр сүт, бир хойдан 1,2 килограмм дүк алган. Чамдык колхозтарда бо продуктулуг чорук моондаа куду. 100 баш төрүүр мал бүрүзүнден 82 бызаа, 60 кулун, 88 анай, хураган алган чорук дыка четпес. Чамдык колхозтарның чижээн алырга мырынай чөгенчиг: Каа-Хем районда «Октябрь 14 чыл ою» колхоз 100 инектен чүгле 47 бызаа алган, Тес-Хемде Сталин аттыг колхоз 100 хойдан 60 хураган алган болгаш оон-даа өске. Малдың янзы-бүрү, чылдагааннардан хорамчазы болгаш кыс малдың кызыраашкыны колхозтарда ам-даа элээн хууну эжелеп турар.

Ниитиниң мал ажылынга быжыг чем суурну тургузары эргежок чугула турбуже, эрткен чылын колхозтар бөдүүн чемнер белеткээриниң планын чедир күүсетпээн. Ылаңгыя Өвүр, Бай-Тайга районнарның колхозтары мал чемнери белеткээр ажылды онза багай чорудуп, чамдык колхозтар херек кырында белеткээн сигенин оранчок ажыр медээлеп, четпес ажылын чаап чажырар, мегелээр буруу чоруктарны кылып турган.

Эрткен чылын колхозтарда мал кажааларының тудуунуң планы күүсетинмээн болгаш оон темпизи ниитиниң малының баш санының өзүлдезинден хожудап турар. Мал ажылынга зооветеринария хандырылгазы чогуур негелдеге четпейн турар. Малдың уксаалыг шынарын сайзырадыр айтырыгны чамдык районнарда чедир үнелеп көрбейн турар.

Ниитиниң малын, эт-хөреңгизин самчыгдап төтчеглээр, колхозчу демократияны үрээр чергелиг көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын хажыдар чоруктарның фактыларының амга чедир туруп турары болза, көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң болгаш оон чер-черде органнарының, бистиң колхозтарывыстың ажылында улуг четпестерни айтып турар. Чамдык колхозтарда күш-ажылдың организациязы болгаш төлевири ам-даа чурумчувайн турар болгаш оон сагылга-чуруму кошкак. 1951 чылда колхозтарда күш-ажылы кылып шыдаар колхозчуларның 30 хуу хирези күш-хүнүнүң минимумун күүсетпээн, а 6 хуузу ниитиниң ажылынга шуут киришпээн. Дыка хөй колхозтарда ревизия комиссиялары ажыл чорутпайн, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставының негелдезин күүсетпейн турар.

Элээн хөй колхозтарда шөл ажылының бригадаларын ёзу барымдаалап тургускан, оларга чер участоктарын, ажыл малдарын, чепсек-херекселди быжыглап бербээн. Ол ышкаш тудуг ажылының доктаамал бригадаларын четчелеп тургуспаанындан 1951 чылда тудуг планын күүсетпейн, көшкүн колхозчуларны сууржуң амыдыралга шилчидер айтырыгны багай шиитпирлеп турар.

Эш Цевменко бодунуң илеткелиниң төнчүзүнге 1952 чылда областың көдээ ажыл-агыйының улам ыңайгы көдүрлүүшкүнүнүң талазы-биле сорулгаларны чугаалаан. Бүгү көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн дыка бедидер, ниитиниң малының баш санын көвүдедир, оон продуктулуун бедидер деп социалистиг көдээ ажыл-агыйның мурнунда турар кол сорулганы күүседири-биле холбаштыр 1952 чылда областың көдээ ажыл-агыйының мурнунда ажыл-агыйжы улуг сорулгалары туруп турар. Күрүне планын ёзугаар колхозчу-тараачын секторнун тарылгазының шөлү эрткен чылга удур 5,7 хуу, а колхозтарның —13,5 хуу көвүдээр деп турар. Оон-биле кады картофель, ногаа-бахчы болгаш өске-даа культураларның тарылга шөлү дыка калбарар.

Бо сорулганы чедип алыода, областың бүгү колхозтары болгаш арат ажыл-агыйлары часкы тарылгага белеткелди күштелдирер, агротехниктиг хемчеглерни шыңгыы сагыыры негетинип турар.

Ниитиниң мал ажылының талазы-биле 1951 чылдың планынга удур бо чылын мыйыстыг бода малды 20 хуу, хой, өшкүнү 44 хуу, хаванны 57 хуу, чылгы малды 22 хуу өстүрер деп планнап турар. Оон ынай мал ажылының продуктулуун дыка бедидери планда көрдүүп турар.

Бо сорулганы чедиишкинниг шиитпирлээрде, кыштаглаашкынны чедиишкинниг доозар, малдың чаш төлүн эки камгалап алыр, малдың уксаа шынарын сайзырадыр болгаш мал ажылынга зооветеринария хандырылгазын экижидер херек.

Көдээ ажыл-агыйны хөгжүдериниң күрүне планы болза, бистиң областың МТС-териниң материал-техниктиг хандырылгазының улам ыңайгы өзүлдезин база айтып турар. Хөй санныг тракторларны, комбайннарны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа чаа машиналары-биле МТС-тер улам хандыртынар. Оон-биле чергелештир трактор ажылдарының хемчээли 47 хуу улгадыр, ол ышкаш шөл болгаш мал ажылында кол бүдүрүлге чорудулгаларының механизациязының деннели бедиир.

Ам МТС-тернин мурнунда турар кол сорулга болза, тракторларныц болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезин эки шынарлыг дооскаш, бүгү шөл ажылдарынга болгаш мал ажылында хөй күш үнер ажылдарга бүгү тракторларны, комбайннарны, көдээ ажыл-агыйның өске-даа машиналарын бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаары болур. Оон ынай механизатор кадрларның белеткелинче улуг кичээнгейни салыр.

Колхозтарда күш-ажылдың организациязын болгаш төлевирип чурумчудар, оон сагылга-чурумун быжыдар айтырыгже онза кичээнгейни салыр ужурлуг. Колхозтарда күш-ажылды организастаарының кол хевири болур бүдүрүлге бригадаларын негелде ёзугаар организастаарынче кол кичээнгей салыры эргежок чугула.

Көдээ ажыл-агыйны хөгжүдер талазы-биле күрүне планнарын колхоз бүрүзү күүседир болгаш ажыр күүседирин чедип алырынга колхозтарга көдээ ажыл-агыйның дуржулгалыг удуртукчулары, мастерлери болгаш өске-даа кадрлар херек. Ындыг кадрларны белеткээри-биле бистиң областа тургускан көдээ ажыл-агый школаларындан ангыда, колхозтарда үш чыл хуусаалыг агрозоотехниктиг курстарны база тургускан. Ам сорулга болза, ол курстарның өөредилгезин үндезилеп-биле экижидер хемчеглерни ап тургаш, өөредилге программазын чедиишкинниг доозары болур.

Колхозтарда тудуг планнарын күүседип, колхозчу сууларны чаагайжыдар чорук бистиң областың көдээ ажыл-агыйының социалистиг чаартылгазының хереңге эң чугула ажыл-агый политиктиг сорулгаларының бирээзи.

Колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаар чорук колхозчу тургузугнуң кол сорулгазы деп партия болгаш чазак хөй удаа айтып турар. Колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаары дээрге—дуржулгалыг кадрларны шилиири, кижизидери, ниитиниң ажыл-агыйын бүгү хемчег-биле хөгжүдери, бүдүрүлгениң хөй-ниити хөреңгизин көвүдедири, ажыл-агыйның планныг удуртулгазының деннелин бедидери, күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыдары, колхозтарның ажылында бар четпестерни узуткаар дээш демиселдер чорудары болур.

Бистин областың көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери социалистиг чарышты калбартпышаан, бо чылын бүгү көдээ ажыл-агый культураларының дүжүдүн дыка бедидип, ниитиниң мал ажылының моон соңгааргы көдүрлүүшкүнүн чедип ап, күрүне мурнунга бүгү хүлээлгелерни күүседип шыдаар болгаш колхозчуларның күш-ажылының төлевирин бедидери чугаажок.

КОЛХОЗТАРНЫҢ ОТЧЁТ-СОҢГУЛДАЛЫГ ХУРАЛДАРЫ

Күш-ажылдың организациязын быжыдар

Чоокта чаа Барыын-Хемчик районнуң Хөнделең сумузунда Ворошилов аттыг колхозтуң отчёт-соңгулдалыг хуралы болуп эрткен. Отчёт илеткелди колхоз даргазы эш Даржаа кылган.

Отчёттуг үениң иштинде колхоз элээн чедиишкиннерлиг болган. Күрүнеге дужаар эьт, дүк, тараа планнарын колхоз ажыр күүсеткен. Ылаңгыя күрүнеге тараа дужаарының планын эрткен чылдың сентябрь 20-де 128 хуу күүсеткеш, районга мурнакчы болган. Звено удуртукчузу эш Дасык 35 га кызыл тастың га бүрүзүнден 20 центнер, эш Сүүр-оол 50 га кызыл тастың га бүрүзүнде 17 центнер дүжүттү алган. Ындыг болза-даа, дүжүт алырының ниити планын күүсетпээн.

Колхоз 1951 чылда мал өстүрериниң күрүне планын 128 хуу күүсеткен. 20 чүрттелга бажыңнары, 1 склад тудар план күүсетинген. Ам 3000 ажыг чудукту машина оруунда белеткээн. Колхоз 1952 чылдың тарылгазының үрезинин бүрүн уруп алган.

Мал ажылынга 4 чыл иштинде кызымакай ажылдап, эрткен чылын 333 өшкүден 333 анайны бүрүн камгалап алган Х. Доржу-Лама, 41 беден 41 кулунну доруктуруп алган С. Айдың болгаш өске-даа мурнакчыларны отчёттуг хуралга демдеглээн.

Бар чедиишкиннер-биле чергелештир колхозтуң ажылында улуг четпестер барын хуралга илереткен. План күүсеткенинге санап турар бажыңнарның печкалары, ампарлары чок, мал кажаалары четче туттунмаан. Колхоз баштаар чериниң, бригадирлерниң болгаш ферма эргелекчилериниң ажылында четпестерни колхозчулар Докпак-оол, Ыспар-оол, Бүрбү олар чидии-биле шүгүмчүлээннер.

Малдың баш санын өстүрериниң планын күүседип турар болза-даа, оон шынарын сайзырадыр, продуктулуун бедидер талазы-биле ажыл четпес. 1951 чылда бир инектен 700 литр сүт алыр тургаш, 655 литрни, бир хойдан 1,5 килограмм дүк алыр тургаш, 960 граммны алган. Инек малдың сүт продуктузун эки болбаазырадып, оон орулга киирериниң орнунга харын арагалаар чорукту колдадып турган. Колхоз даргазының оралакчызы Лама фермага баргаш, чүгле арага негээр, арагаңар чок дээш ферма ажылдакчыларын атынар-чаңчаар турган болгаш бир катап арага чок дээш ферманың бир доскаар хойтпаан дөккен деп ферма ажылдакчызы эш Чүлдүм шүгүмчүлээн.

Колхозта күш-ажылдың сагылга-чуруму кошкак. Чижээ, 189 колхозчулар күш-хүнүнүң минимумун чедир күүсетпээн, 10 кижи шуут ажылдаваан. Күш-хүнүнүн демдеглели, оон учёду кончуг багай. Колхозчуларның ажылдаан күш-хүннериниң түннелин ай санында үндүрбейн, чүгле чыл төнчүзүнде үндүргени-биле бо дугайында маргылдалыг үүлдер бар. Мал ажылында 14 хереэженнериң ажылдаан чаңгыс-даа күш-хүнү чок болган. Ону хынап көөрге, оларның күш-хүннерин тускай санаарындан шүүтсүнгеш, өрегениң эр кижизиниң күш-хүнүнге кадып турганы илерээн. Ындыг чорукту шээр мал эргелекчизи Кан-оол, хову ажылының бригадирлери Очур, Манчың кылып турган. Ниитиниң ажылын ак-сеткилдиг чорутпайн, чүгле карак-ажыттап турган ындыг кижилерни колхозчулар шынгыы шүгүмчүлээн.

Колхоз бухгалтери Саттың багай ажылдааны-биле 164 баш мал колхозчуларда өре болуп турар болгаш колхозчулардан, райондан алыр өре 17 муң рубльди төледип албаан. Ревизия комиссиязы, оон даргазы Дондуп-оол чаңгыс-ла удаа хыналла чорудуп, багай ажылдаан деп эш Бүрбү шүгүмчүлээн.

Колхозту удуртур, оон организас ажыл-агыйын быжыдар дугайында суму Соведи, оон даргазы эш Степан ажыл чорутпайн, харын колхозчулар-биле арагалаар, алгыш-кырыш үндүрерин колдадып турар деп колхозчулар саналынга чугаалап турган.

Бо бүгү үүлдер болза, колхоз баштаар чериниң удуртулгазының кошкаан айтып турар. Колхозту организас, ажыл-агый талазы-биле быжыдар, 1952 чылдың ажыл-агый планнарын боттандырар дугайында ап чорудар хемчеглерни отчёттуг хурал шиитпирлээн.

Н. ДОПАА.

Отчёт-соңгулдалыг хуралдан илерээни

Чоокта чаа Бай-Тайга районнуң Шуй сумузунда «Мурнакчы» көдээ ажыл-агый артелиниң отчёт-соңгулдалыг хуралы болуп эрткен. Отчёттуг үениң иштинде колхозтуң ажыл-агыйы элээн бурунгаарлаашкынныг болганын колхоз даргазы эш Кандан бодунуң илеткелинге чугаалаан.

Колхоз баштаар чер колхозчу амыдыралдың чугула айтырыгларын ниити хуралдарга тургузуп турган. Отчёттуг үениң иштинде колхозчуларның ниити хуралы 19 удаа, баштаар черниң хуралы 17 удаа болган.

Колхоз 1950 чылда 57 өреге турганындан 198 өреге чедир өскен. 1951 чылда часкы тарылга планын, күрүнеге дужаар тараа, эьт, дүк планнарын бүрүн күүсеткен. Мал өстүрериниң ниити планын 116 хуу күүсеткен.

Чазактың тывысканы эгитинмес болгаш узун хуусаалыг чээлилерни колхоз бүрүн ажыглааш, 15 чүрттелга бажыңнарын болгаш өске-даа тудугларны кылган. 15 тонна чугайны өртеткен, 60 муң кезек туйбуну кылып үндүрген. Ынчангаш, колхоз бүдүрүлгениң чыл планында айыткан акша орулга планын күүсеткен.

Ындыг болза-даа, артельдиң ажылында дыка четпестер бар болган. 1951 чылда га бүрүзүнден 14 центнер дүжүт алыр тургаш 9,6 центнерни алган. Мал чемнери белеткээриниң планын күүсетпээн. Күш ажылдың сагылга-чурумун быжыдар дугайында баштаар черниң кошкак ажылдааныныңт түннелинде 94 колхозчулар күш-хүнүнүң минимумун чедир ажылдап албаан, 13 колхозчулар шуут ажылдаваан. Оларның хөй кезии херээженнер болуп турарын ап көөрге, уруглар яслизи дээн ышкаш таарымчалыг байдалды тургуспаанын айтып турар.

Ам үеде колхозта үрезин арыглаашкыны кончуг оожум чоруп турар. Чепсек-херексел септелгези, кышкы агротехниктиг хемчеглер чаа эгелеп турар. Хову ажылының бригадазының бригадири эш Аптыыла ам-даа бодунуң ажылының иштинче кирбейн, турар деп колхозчулар шүгүмчүлээн.

Ревизия комиссиязының даргазы эш Дамчый отчёттуг үениң иштинде бодунуң ажылын чорутпаан дээш колхозчулар шынгыы шүгүмчүлээн.

Аныяк колхозтуң организас, ажыл-агыйын быжыдар дугайында районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң удуртулгазы болгаш дузаламчызы тергиин четпес. 1951 чылда школа септелгезинге туйбу, манза, ыяш алганының өртээ 11.800 рубльди районо амга чедир төлевээн. Ол ышкаш ВКП(б) райкому 1100 рубльди төлевээн турары көдээ ажыл-агый артелиниң Уставынга окта дүүшпес чорук болур. 1950 чылда Хөл сумузунда Сталин аттыг колхоз 9 тонна тараа чээп алгаш база төлевээн. Бо өрелерни төлетирер дугайында колхоз баштаар черге районнуң көдээ ажыл-агый килдизи дузалажыры чугула.

Колхозтуң ажыл-агыйын улам быжыдып, 1952 чылда күүседир сорулгаларны отчёт-соңгулдалыг хурал шиитпирлээш, колхоз баштаар черниң даргазынга эш Канданны, ревизия комиссиязының даргазынга эш Балданны болгаш баштаар черниң кежгүннерин соңгаан.

Х. БИЧЕ-ООЛ.

Б. ХӨВЕНМЕЙ.

ЧЫРЫК

Шагдан тура эмдик чыткан
Шапкын хемни большевиктер
Араттарга бараалгадыр
Ажыглалга киирипкен.

Каранғыда чырык хүн боор,
Кадыг-ажыл чиигедир,
Электри станциязын
Элбек сугда тургузупкан.

Ажылдааннар чангылап кээп,
Ажы-төлдер ойнап доозуп,
Башкы имир дүжүп турда
Бажың ишти хүннеп келген.

Кожа-кожа соңгалар-даа
Дистинишкен сылдыстар-ла
Колхоз суурнуң эзлери-даа
Тиилелгениң хүнүнде-ле.

Ирей, кадай бажынынга
Ажы-төлү чыглып келген,
Ильичиниң лампазынче
Адыш часкап, көрүп турган.

Авазының хөрээн каастаан
«Маадыр ие» ордени-даа
Алдыннандыр кыланайнып,
Магаданчыг өңгүр турган.

Ханазында делгеп чалаан
Баштыңчының чуруу база
Кажандан-даа артык тода
Байырланчыг көстүп келген.

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

ФРАНЦУЗ РЕАКЦИЯНЫҢ БАЗА БИР САТЫНЫКЧЫ ЧОРУУ

Агрессчи Соңгу-атлантика бөлүглениишкининиң Лиссабон сессиязының ажытынарының мурнуу чарыында Францияның Национал хуралы 327 бадылаашкыннар-биле (аңаа 287 удур бадылаашкыннар турган) Форнуң чазааңга идегээнин илереткен. Ол болза, Европа армиязын тургузар дээр талазы-биле ооң политиказын деткип турары ол болур. «Се суар» солуннуң демдеглеп турарын ёзугаар алырга, чүгле «Вашингтоннуң кеземетчезинге таваржы бербезинин дугайында» сагыш салып турган парламентиниң реаксылыг бөлүктери болза, ону хүлээп алырының мурнунда шимээргелди болгаш бүдүү сүлчээлежиишкиннерни кылып турганнар.

«Европа армиязын» тургузарының дугайында америк планга Европаның улустары, хамыктын-на мурнунда француз улустуң калбак массалары шиитпирлиг удурланып турар. Ону француз улус болза, герман чепсектиг күштерни катап тургузары, франциянын айыыл чок чоруунга айыылдыг чорукту тургузары ол болур деп көрүп турар. Барыын үзелдиг социалистер улустуң ындыг көрүүшкүнүн бадымдаалааш, чазактың резолюциязының эң баштайгы төлевилелин деткип, Катышкан Штаттарның болгаш Англияның талазындан Франция «кордал эревейн» турар деп чугаалап турганнар. Ынчангаш америк империалистериниң эрге-ажыктарын барымдалааш херектиң байдалын барык-ла өскертпээн чаа төлевилелди Форнуң чазаа киреринче бичиндаа ызырынмаан, а барыын үзелдиг социалистер Форнуң ол политиказын деткип турарын база илереткеннер.

Парламентиниң реаксылыг хөй нуруузунуң ол шиитпирин Франциянын демократтыг парлалгазы болза, америк дайынзырактарның болгаш бонн адаанзырактарның салып турар негелделерин чугаа чокка хандырарының актызы-дыр деп көрүп турар. Ынчангаш Национал хуралдың коммунистиг фракциязы америк агрессчилерниң француз чалчаларын ооң биле илередип сойгалаан. Реакция болза, кандыг-даа аргаларны ажыглап, боттарының сорулгазын канчаар-даа чажырарын оралдашса, Германияны катап чепсеглээриниң дугайында чугаа чоруп турар дээрзин француз улус дөмей-ле билип турар деп коммунист депутат Франсуа Бийу көргүскен. «Аңаа онаар деп оралдажып турар хүлээлгелерни бистиң улус хүлээп алган деп санавас» дээрзин ол чугаалаан.

Америк империалистер болза, «Европа армиязын» тургузарының идеязын каш чылдар дургузунда тургузуп келген дээрзи бүгүдээге билдингир болгай. Барыын чүктүң үш күрүнелериниң, азы агрессчи Соңгуатлантика бөлүглениишкиниң төлээлери — шериг ажылдакчыларының болгаш дипломаттарының дыка хөй санныг чажыт хуралдарынга ол айтырыгны чугаалажып көрүп тургулаан. Чоокта чаа, бонн «парламент» болза, немец улустуң тура соруунга удур Вашингтоннуң негелдезин ёзугаар «Европаның камгаланыр бөлүүнге» Барыын Германияның киржириниң дугайында шиитпирни бадылаан. А амгы үеде дайынның америк кыпсыкчылары боттарының чалчаларын АКШ-тың Европа талазы-биле планнарын деткиринче ээлчеглиг албадаашкынын Лиссабонда кылып турар.

АКШ-тын, Англияның, Франциянын даштыкы херектер министрлериниң бонн «канцлери»-биле кады Лондонга болуп эрткен чугаалажыышкыннарының үезинде — бир эвес, Европа талазы-биле америк ажыл-чорудулгаларның хемчегларин Франция долузу-биле деткивес болза, мен бодум «Аденауэр-биле чугаалажыр мен»—деп Ачесон француз төлээге сагындырган дээрзиниң дугайын мырынай мындаа чаа-ла «Дейли Уоркер» деп англи солун бижээн. Бир эвес Англия «Европа армиязын» тургузарының айтырыынга чөпшүүл чок чоруун көргүспес болза, «дузаламчыны» кызырар апаар деп Гарриман күштенип олурган дээрзи солуннарның чугаалап турарындан тодаргай.

Боннуң адаанзырактары вашингтончу ээлериниң деткимчезинге даянып алгаш, боттарының агрессчи сорулгаларының дугайында чүлчуруурундан ыятпайн турарлар. Чоокта чаа Германияның Демократтыг Республиказының ведомствозунга болган пресс-конференцияга Барыын Германияның «Нюрнбергер нахрихтен» деп солунунуң төлээзи шаанда гитлержи чораан генералдың чугаазын чижекке алган. Ол генерал мынча дээн: «Барыын Германия чээрби ажыг дивизиялыг болуру биле-ле Франция-биле бир янзы кылдыр чугаалажып болур».

Ынчангаш «Европа армиязын» тургузары дээрге-ле хамыктың мурнунда Барыын Германияның чепсектиг күштерин ынчаар чугаалап турар дээрзин бо медеглел тодаргай көргүзүп турар-дыр. Ол чепсектиг күштер келир үеде Францияга чүү хире өлүмнүг айыылды чедирип болурун француз улус тергиин эки билир. Ындыг болганының ужурундан форнуң чазааның кем-буруулуг политиказынга удур демисежриниже француз компартияның кыйгырыын француз улус ол хире калбаа-биле деткип турар.

ЧЕХОСЛОВАК УЛУСТУҢ РЕАКЦИЯНЫ ТИИЛЭЭНИНИҢ ДӨРТ ЧЫЛ БОЛГАНЫ

Улус-демократтыг тургузугну узуткааш, чурттуң иштинге капиталистерниң болгаш помещиктерниң эрге-чагыргазын катап тургузар дээш оралдажып турган иштикиниң болгаш даштыкының-даа реакциязын тиилээнииниң дөрт чыл болган оюн Чехословак Республиканың улузу февральдың 25-те демдеглеп эртирген.

Дөрт чыл мурнунда февраль айның хүннеринде Чехословакияның реаксылыг кижилери болза, америк-англи империалистерниң деткимчезинге даянып алгаш, эрге-чагырганы күш-биле алырының дугайында мурнунда-ла белеткеп алгаш турган планын боттандырар дээш үймеп эгелээннер. Оларның планы болза, чуртту тайбыңның болгаш демократияның лагериниң үндүргеш, ону дайын кыпсыкчыларының лагеринче киир тырттарының сорулгазын салып турган. Ынчалза-даа дайыннар чазыпкан. Чехословакияның коммунистиг партиязының кыйгырыын ёзугаар улус демократиязының чаалап алыышкыннарын камгалаарынче ажылчы аңгыга баштадып алгаш ажылчы чоннарның калбак массалары чүмү-биле көдүрлүп үнген. Улуска удур бөлүглениишкинни чылча шапкан.

Чехословакияның К. Готвальдиге удуртурган коммунистиг партиязы болза бодун долгандыр күш-ажылчы улусту дөгерезин катыштырып, чурттуң бүгү-ле демократтыг күштерин чыгган канчаар-даа аажок улуг болгаш удуртукчу, организакчы күш болур дээрзин ынчаарда болган февраль болуушкуннары көргүскен.

Чехословакия республика болза, февраль тиилелгезиниң соонда бурунгаар, чаа-чаа чаалап алыышкыннарже дүрген чорупкан. 1948 чылдың февраль 28-те чугаазында К. Готвальд мынча дээн:

«Бистиң улус-демократтыг республикавыстың хөгжүлдезинге чаа үе келген. Ам, февраль болуушкуннарының соонда бистиң чаа стратегтиг сорулгавыс болза, социализмниң оруу-биле эк-не дүрген чоруурун болур».

Ынчангаш Республика болза. улус ажыл-агыйының бирги үйи чыл планын улуг чедиишкиннер-биле доскаш, 1949 чылда социализмниң үндезиннерин тургузарының беш чыл планын боттандырарынче киринкен болгаш шылгарангай чедиишкиннерни чедип алган. 1950 чылдала үлетпүр бүдүрүлгелериниң хемчээли дайын мурнунда турган деңнелинден 50 хуу ашкан турган.

Чехословакияның улус ажылагыйының чайгылыш чок көдүрлүүшкүнүнүң дугайын беш чылдарның үшкү чылы—1951 чылдың планының күүселдезиниң дугайында чоокта чаа парлатынган дыңнадыг тодаргай херечилеп турар.

Үлетпүр бүдүрүлгелериниң деңнели чаңгыс-ла чылдың дургузунда 14,9 хуу өскен. Ооңбиле кады аар үлетпүр улуу-биле хөгжээн. Машина тудуушкунунуң чаа-чаа бүдүрүлге черлери ажыглалда кирген. Ол ышкаш металлургияның болгаш электри техниктиг үлетпүрлериниң бүдүрүлге черлери немешкен.

Көдээ ажыл-агый талазы-биле база-ла улуг чедиишкиннерни чедип алган. Эрткен чылын чурттуң иштинге бедик дүжүт ажаап алдынган. Көдээ болза, муң-муң чаа көдээ ажыл-агый машиналарын алган. Суггарылга талазы-биле улуг ажылдар кылдынган болгаш тарылга ээлчештирилгезин база экижиткен. Бо бүгү үүлдер бо чылын көдээ ажылагыйның бүдүрүкчү чоруун улам көдүрериниң аргазын бээр.

Чурттакчыларның улуг сонуургалы социализмниң үндезиннерин тургузарынга экономнуг суур быжыыбиле тургустунуп турар. Чехословак улус болза, Совет Эвилелиниң улуг дузаламчызынга даянмышаан, социализмни тургузарының талазы-биле ооң байлакшылдыг дуржулгазын ажыглап тургаш, социализмче оруктап бүзүрелдии-биле чоруп орар.

Чехословак улустуң тайбың тургузукчу ажылдарынга бар-ла аргалары-биле шаптыктаарын оралдажып турар америк-англи империалистер болза, Чехословакияның чедиишкиннерин, ооң тайбың лагеринге киргеин көргеш, кылыы хайнып турар.

Чехословакияның ажылчы чоннары Коммунистиг партияны болгаш чазаан долгандыр сырый катышпышаан, дайзыннарның чимзениишкинин серемчилелдии-биле хайгаарап турар. Америк-англи империалистерниң болгаш оларның чалчаларының кандыг-даа кем-буруулуг планнарын чылча шаварынга олар шиитпирлиг-биле белен.

ДАШТЫКЫДА ГОГОЛЬЧУ ХҮННЕР

Улуг орус чогаалчы Н. В. Гогольдуң өлген хүнүнден бээр үүс чыл болган ою март 4-те болур. Ол хүн чүгле Совет Эвилелинге эвес, даштыкыда база-ла калбаа-биле демдеглетинер.

Гогольчу хүннерни эртирер дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Венага болган сессиязының шиитпири болза, бүгү-ле черлерден улуг деткимчени алган. Улус демократиязының чурттарында болгаш Кыдатта гогольчу хүннерге белеткелдер чорутунуп турар.

Дыка хөй чурттарда белеткел комитеттери тургустунган болгаш оларның составында культура, хөйниити болгаш политик талазы-биле ажылдарның сураглыг ажылдакчылары кирген. Орустуң болгаш делегейниң литературазының классигиниң амыдыралының болгаш ажылының дугайында илеткелдерни, лекцияларны база кежээлерни белеткээри-биле холбагдашкан улуг ажылдар чоруп турар. Театрлар Н. В. Гогольдуң шиилерин көргүзеринге белеткенип турар. Ном үндүрер черлер улуг чогаалчының чогаалдарының чыындыларын, а ол ышкаш ооң амыдыралының болгаш чогаал ажылының дугайында номнарны парлап үндүрүп турар.

Эртем болгаш политиктиг билиглер нептередириниң талазы-биле польша ниитилел элээн хөй тускай лекцияларны гогольчу хүннерде организастап турар. Республиканың бүдүрүлге черлеринде болгаш көдээ суурларында польша аныяктарның Эвилелиниң күжү-биле Н. В. Гогольдуң чогаалчы ажылының дугайында беседаларны болгаш илеткелдерни эртирер деп турар. Гогольдуң амыдыралынга болгаш чогаалчы ажылынга тураскаатган делгелгелерни Чехословакияда, Болгарияда, Румынияда болгаш өске-даа чурттарда организастап турар. Эртемнер Академиялары байырлыг хуралдарны кылып эртирер деп турар.

Улуг орус чогаалчының элээн үр үеде чурттап турганы Италияга Гогольдуң өлгениниң бээр үүс чыл болганын калбаа-биле демдеглеп турар. Римге болгаш Туринге байырлыг хуралдар болгулаан. Аңаа культура талазы-биле Италияның сураглыг ажылдакчылары Гогольдуң дугайында илеткелдерни кылган.

Н. В. Гогольдуң чогаалдары Кыдат Улус Республикада дыка улуу-биле нептереп турар. Ооң дыка хөй номнары кыдат дылга каш удаа парлатынып үнгүлээн. «Улустуң литературазы» деп ном үндүрер чер ол хүнге тураскаал кылдыр «Өлүг сүнезиннер» деп чогаалдың он бешки үндүрүлгезин кылыр. Гогольдуң «Ревизор», «Кадайланыышкын» деп шиилери болгаш «Өлүг сүнезиннер» деп чогаалдың шижиткен кезектерин театрларга көргүзери чедиишкинниг чоруп турар.

Н. В. Гоголь болза, бодунуң өлүм чок чогаалдары-биле делегей культуразынга канчаар-даа аажок улуг салыышкынны кылган. Делегейниң үүүл-бүрү чурттарында ооң чогаалдары нептереп турар. Ол чурттарның улустары улуг орус чогаалчының дугайында сактыышкыннарны кылып турар.

Д. БОЧАРОВ.

Тайбыңга ынакшылдыг чаңгыс-аай Германия дээш

Германияның коммунистиг партиязының эргелелиниң медеглели

БЕРЛИН. Бүгү Германия-биле тайбың керээзин дүрген чарар дугайында Германияның Демократтыг Республиказының чазааның дөрт улуг күрүнелерже чоруткан дилег бижиинге холбаштыр Германияның Коммунистиг партиязының эргелелиниң Дюсельдорфка парлап үндүрген медеглелин «Нейес Дейчланд» солун база парлаан. Медеглелде чугаалап турары болза:

Бүгү немец нацияга төөгүлүг үеде Германияның Демократтыг Республиказының чазаа болза, бүгү немец улустуң күзел-соруун илереткен, тайбыңны, бистиң нацияның хостуг болгаш чаңгыс-аай байдалга чурттаарын камгалаары дээш бодунуң үнүн көдүрген.

Дөрт улуг күрүнелер — Совет Эвилелинге, АКШ-ка, Англияга болгаш Францияга Германияның Демократтыг Республиказының чазааның Германия-биле тайбың керээзин дүрген чарар дугайында дилег бижии болза, Потсдам дугуржулгазын ёзугаар Германияга аазаан тайбың керээзин немец улус ап болур эргелиг деп чүвени илередип турар.

Ол аазаашкынны кылгандан бээр 7 чыл эрткен, ынчангаш, немец улус ол аазаашкынны күүседирин дөрт күрүнелерден негээр долу эргелиг. Германияның ол негелдези болза, герман империалистерниң өскүткен дайынының сөөлүнде Потсдам дугуржулгазынга Германияның келир үезинге херек делегей эргелериниң үндезининде даянып турар.

Бистиң төрээн чурттувустуң барыын талазында чоннуң дыка хөй кезииниң тайбынче, хосталгаже болгаш немец ада-чурттуң чаңгыс-аай чоруунче чүткүлү эриин ашкан. Бистиң төрээн чуртувустуң чону ам кыжаныглыг дайынның аар-бергезинден хосталырын болгаш бистиң немец нацияның туруп турары бужар-баык байдалды чок кылырын ам черле күзеп тур. Мынчангаш Германия-биле тайбың керээзин дүрген чарар дугайында дөрт улуг күрүнелерге бижикти Германияның Демократтыг Республиказының чазааның чагаазынга таарышкак кылдыр деткиирин немец улус Аденауэрниң чазаандан негеп тур.

Нацияның мурнунга улуг харыысалганы билгеш, Германияның Демократтыг Республиказының чазаа болза, амгы туруп турар байдалдарда герман айтырыгны тайбың арга-биле шиитпирлээринге дузалыг эргежок чугула базымны кылган.

Федералдыг республиканың Федералдыг парламентиде болгаш политиктиг партияларда харыысалгалыг политиктиг деятельдери партийжи-политиктиг соңуургалдарны соңгаарлаткаш, боттарының бүгү саалдарын тайбыны чарарынче улустуң күзел-соруун кичээнгейге алдынган турарынга ажыглаарын улус олардан манап турар.

Улустуң тайбың келир үезин хандырар дугайында чугаа болуп турда кым-даа киржилге чок артпас ужурлуг...

Тайбың керээзи чарар дугайында дөрт улуг күрүнелерге Германияның Демократтыг Республиказының чазааның бижииниң чедиишкинниг болурунга дузалаар төлээде бүгү партиялар-биле, бүгү демократтыг организациялар-биле, янзы-бүрү үзел-бодалдарлыг бүгү кижилер-биле, чоннуң бүгү кезектериниң кандыг-даа кижилери-биле кады ажылдажырынга беленин Германияның Коммунистиг партиязы медеглээн.

Медеглелдиң төнчүзүнде чугаалап турары болза:

Тайбың керээзин дүрген чарарының талазы-биле инициативаны деткиир, милитаризмниң катап төрүүнеринге шаптыктаар болгаш боттарын өлүржүр дайынны белеткээринге моондактаар кандыг-даа чазакты тайбыңга ынакшылдыг бүгү кижилер-биле кады деткиирин Германияның Коммунистиг партиязы шиитпирлии-биле медеглеп тур.

Үе эртирип болбас. Дайынны болдурбас болгаш Германияның чаңгыс-аай чоруун катап тургузар долу арга бисте бар. Бүгү чөрүлдээлеринерни чок кылыңар!

Кызыгаарланчак, амы-хууда эргеажыктар сөнезин!

Хосталга болгаш демократияның байдалынга бистиң ада-чургувустуң чаңгыс-аай чоруун болгаш тайбыны биске хандырар чөптүг тайбын керээзи дээш, буруңгаар!

(СЭТА).

Швецияда тайбыңның айы

СТОКГОЛЬМ. Февральдың 15-ден март 15-ке чедир бүгү чуртта чорудуп турар тайбың айының баштайгы хүннеринде-ле Швецияның тайбың талалакчылары улуг чедиишкиннерни чедип алган. Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанда чүгле эрткен неделяның воскресеньеде Стокгольмда 1800 чаа ат салыышкыннары чыгдынган. Ол хүн хоорайның янзы-бүрү кезектеринге ат салыышкыннарының чыылдазынга 120 кижи киришкен. Петеборгта, Мальмде, өске-даа хоорайларда чаа үүс-үүс болгаш муң ат салыышкыннары чыгдынган.

Авест хоорайга тайбың талалакчыларының хуралы болган. Аңаа профэвилелдериниң болгаш ол черниң духовенствозунуң төлээлекчилери соңгу үүк чурттарының тайбың талалакчыларының конгрезиниң шиитпирин деткиир деп санал-биле чүве чугаалаан. Швед аныяктарның Кореяда дайынга киржирин ажыглаар деп оралдажыышкына удурун хуралдың киржикчилери чаңгыс эпсеткилдии-биле илереткен. Ол хуралга тайбың камгалалының тус черниң комитедин тургускан. Чаа ат салыышкыны чедиишкинниг эрткен. Дашчыларның профэвилелиниң Стокгольм салбырынга тайбың айынга хамаарыштырган хурал болган. Ол хуралга алдарлыг хөй-ниитичи ажылдакчы Андреа Адреен соңгу үүк чурттарының тайбың талалакчыларының конгрезиниң шиитпирин Катышкан Нацияларның Организациязынче дамчытканының дугайын чугаалаан. Ол профэвилелиниң салбырының кежигүннери тайбың айының эгезинден бээр 900 ат салыышкыннарын чыгган. Олар амдаа эки түннелди чедип алырын хүлээнген.

Стокгольм районнарында тайбың камгалалының тус-тус черлерде комитеттери ат салыышкынының талазы-биле чарышты эгелээн.

(СЭТА).

1952 чылда американнар үгер-бооларны хөйнү, а саржагны дыка эвээшти алыр деп АКШ-тың күрүне деятели Вильсон медеглээн.

(Солуннардан).

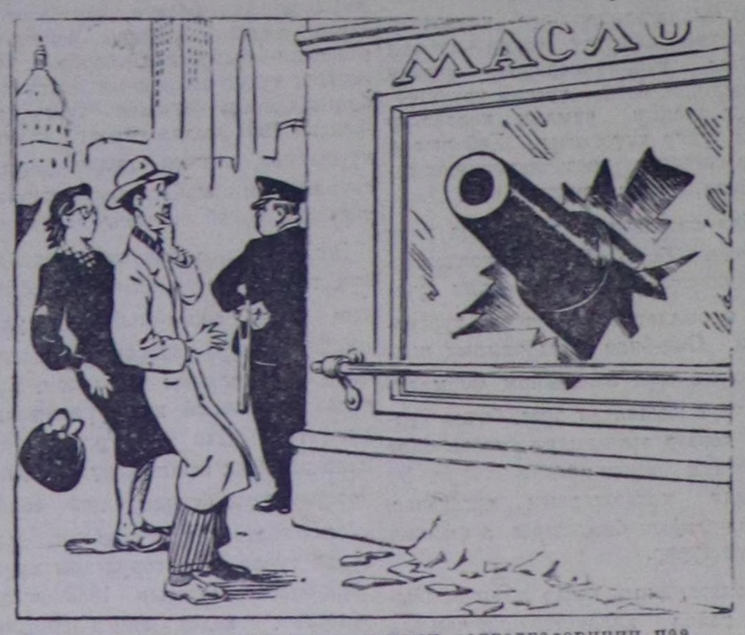

Америкада аъш-чем магазиннериниң делгелгелериниң чаа шимелдези.

Кореяда болуушкуннар

Кореяның улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының февраль 25-те медээлеп турары болза:

Ол хүн фронтуга онза өскерлиишкиннер болбаан.

Февраль 24-те чөөн талакы фронтуга дайзын бистиң шериивистиң камгалал шугумунче артиллерияның корум-чурум чок боолаашкынын ылырын үргүлчүлеп турган. Дайзынның аңгы-аңгы чадаг кезектери болгаш танкалары бистиң камгалалывыстың мурнуу кыдыынга хөй делиишкинни кылып турган. Бистиң кезектеривис артиллерияларның мөөнээн боолаашкыны-биле дайзынны чүк быдарадыр боолап, ойтур шапкан болгаш дайзынның бир ротазын база үш танкаларын узуткап чок кылган.

(СЭТА).

СПОРТ

ХОККЕЙ

Бо чылдың февральдың 24-те Кызылдың «Совет Тыванын 5 чыл ою» аттыг стадионунда катокка хоккейниң «Искра» болгаш «Горняк» деп командаларының аразында маргылдаазы болган. Ол командалар болза, хоорайда эң-не шыырак49 командалар деп санатырып турар болгаш оларның маргылдаазын көрүкчүлер кончуг сонуургап көрген.

Хүндүскүнүн 16 шак турда судьчының эдискизи эткен дораан «Горняк» деп команданың ойнакчылары кызыл эмблемаларлыг, кара свитерлер кедип алган маннажып үнүп келирге ооң соондан «Искра» команданың ойнакчылары маннажып үнүп келген.

Маргылдааның инициативазын баштай искрачылар алган болгаш 10 минут дургузунда оюн «Горняктың» эжиниң чанынга үргүлчүлеп, «Искраның» халдакчызы үргүлчү атакалап турган, ындыг болза-даа «Горняктың» камгалакчылары эштер Кумаяк, Ткачёв болгаш Маландин олар эки ойнааш сан бербейн турганнар.

«Горняктың» ойнакчылары оюнунуң байдалын дораан өскерткеш маргылдааның инициативазын ап алган. Командаларның кайы бирээзи ударын оралдашкаш шынгыы демиселдиг маргыжып турганнар. Ындыг болза-даа үжен минуттуң дургузунда маргылдаа хаям болуп келген.

Оюн 35 минут үргүлчүлеп турда «Искраның» халдакчызы Ли мячны «Горняктың» эжиинче киир каккаш бир сан алган. Оюннуң бир дугаар чартыында сан 1:0 болуп «Искраның» тиилелгези-биле доозулган.

Дыштанган сөөлүнде «Горняк» чамдык ойнакчыларын эде тургускулаан болгаш баштайгызындан эки ойнаан, ынчангаш 30 минут дургузунда мячны «Искраның» эжиинче үш катап киир каккан. А искрачылар «Горняктың» эжиинче үргүлчү шаап халдавышаан мячны база үш катап киир каккан, ынчангаш оюннуң саны 4:3 болуп искрачыларның тиилелгези-биле маргылдаа доозулган.

В. ЧЕМКОВ.

Шыдыраа

Кызылдың башкы училищезиниң студентилери 1952 чылдың январь 23-тен февраль 6-га чедир кышкы дыштанылганы эртирген.

Дыштанылга үезинде училищениң студентилериниң шыдыраа маргылдаазын январь 27-ден эгелеп, 4 курстуң студентизи эш Николай Доңгактың удуртулгазы-биле чоруткан. Студентилерниң 19 кижи киржикчилиг шыдыраа маргылдаазы январь 31-де доозулган.

Маргылдаага Достай Иргит бир дугаар, Доңгак Николай ийи дугаар, Биче-оол 3 дугаар черни эжелээннер. Педучилищениң чемпионады деп аттыг шыырак шыдыраачыларның маргылдаазы январьның 31-ден февральдың 2-ге чедир болган.

Маргылдаага тиилээн эш Достай Иргитке «Педучилищениң чемпиону» деп атты тывыскан.

М. МАСПЫҢ-ООЛ.

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

«КОМСОМОЛ XXX чыл ою» КИНОТЕАТРГА

Март 1-де—«Ховунуң оглу» («Сын степей»).

Эгелээр шактары: 6 шак 15 минутада, 8 болгаш 10 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура, болгаш уран-чүүл килдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьниң,— 4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтериянның—3—65.

Облкүүскомнуң типографиязы.